

Devlet Kuramı 01: Birey > Toplum > Devlet

Devlet

[Devlet](#) (Wikipedi)

[Tanımı](#)

[Devlet felsefesi](#)

[Kavramsal tarihi](#)

[Devlet otoritesine itaat](#)

[Devlet ile hükûmet arasındaki farklar](#)

[Modern devlet](#)

[Devlet şekilleri](#)

[Egemenliğin kaynağına göre devletler](#)

[Rakip Devlet Teorileri](#)

[Devlet](#) (İslam Ansiklopedisi)

Pdf- [Devlet Kuramı 02 – İslamiyet Dönemi](#) (Ayrı Makale)

[Devlet Örgütlenmesinin İslâm Tarihi İçindeki Seyri.](#)

[Kuvvetler Ayrılığı](#)

[Anayasa](#) ([Toplumsal Sözleşme](#))

[Yasama Organı](#)

[Yürütme Organı](#)

[Hilafet](#)

[Yargı Organı](#)

[Seçim](#)

[Biat](#)

Kişiler:

[Prof. Dr. İsmail Hakkı Aydın](#)

[Farabi](#)

[İbn Haldun](#)

Niccolò [Machiavelli](#)

Jean [Bodin](#)

[Thomas Hobbes](#)

[John Locke](#)

[Jean-Jacques Rousseau](#)

872, Fârâb - 950/951, Şam

27 Mayıs 1332, Tunus – 19 Mart 1406, Kahire

3 Mayıs 1469 – 21 Haziran 1527

1530-1596

5 Nisan 1588 - 4 Aralık 1679

29 Ağustos 1632 – 28 Ekim 1704

28 Haziran 1712 - 2 Temmuz 1778

Kavramlar:

[Egemenlik](#)

[Laiklik](#) (laisizm)

[Doğa Durumu](#)

[Egemen Devlet](#)

[Uluslararası Kurumlar](#)

[Birleşmiş Milletler](#)

NATO
AB Avrupa Birliği
AGİT Avrupa güvenlik işbirliği Teşkilatı
BRICS Brezilya Rusya Hindistan Çin Güney Afrika
ŞİÖ Şangay İşbirliği Örgütü: Rusya Çin Kazakistan Kırgızistan Tacikistan
TDT Türk Devletler Teşkilatı
İİT İslam İşbirliği Teşkilatı
Afrika Birliği
Arap Birliği
? Körfez İşbirliği

Devlet

İbn Haldun: devlet insanı hemcinslerinin saldırıları ve zulmünden korumak için oluşturulan bir şeydir.

Thomas Hobbs ise devlet olmazsa kaosun ortaya çıkacağını söylemiş ve vatandaşların mutlakiyetçilik ile kaos arasında bir tercih yapmaları gerektiğini belirtmiştir.

Rousseau'ya göre yurttaşlar olmadan erdem, erdem olmadan özgürlük, özgürlük olmadan devlet olamaz. Rousseau; devletin iktidara değil, halka ait olduğunu savunmuş ve ulus-devlet anlayışını benimsemiştir.

Daron Acemođlu ve James A. Robinson'a göre özgürlük "doğal" bir durum değil. Güçlü bir sivil toplum ile güçlü ama prangalanmış bir devletin birbirlerini dengelemesiyle, süreç içinde elde edilen bir kazanım. Bu zor şartlar sağlandığında girilen "dar koridor"da kalmak ise sürekli bir çaba gerektiriyor.

İnsanlar haklarını ve özgürlüklerini Leviathan isimli bir Ejderhaya başka bir deyişle Ölümsüz Tanrı'ya devrederler. Bunun karşılığı olarak ise Leviathan'dan düzen ve güvenlik beklerler.

Devlet ve seçkinler fazlasıyla güçlü, toplum ise uysal olduğunda liderler halka hak ve özgürlüklerini neden versinler ki? S:17 Dar Koridor

Devlet (Wikipedi)

Devlet, toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlıktır. Devlet siyasal bir birliktir. Bunun için her şeyden önce devleti kuran bireyler arasında kültürel bir birlik lazımdır. Ancak kültürel birlik devletin yaşaması için yeterli değildir. Tarihte görülen birçok iç savaş, kültürel birliğin devlet kurulmasında yeterli olmadığını göstermektedir. Amerikan iç savaşının anayasal düzenin kurulmasının ne kadar gerekli olduğunu ortaya koyması ve savaş kültürü yerine hukuk devlet ilişkisinin kavranması açısından önemi büyüktür.

Bütün toplumlar, bir devletin varlığı ile nitelenmezler. Avcı ve toplayıcı kültürler ve küçük tarım toplumlarında devlet kurumları yoktur. Devletin doğuşu, insanlık tarihindeki ayırıcı bir geçişi göstermektedir, çünkü devlet oluşumunda söz konusu olan politik gücün merkezîleşmesi, toplumsal değişim süreçlerinde yeni dinamikleri ortaya çıkarır.

Thomas Hobbes, *devleti Leviathan adlı eserinde Tevrat'ta bahsedilen Leviathan canavarına benzetmiştir. Max Weber ise devletin meşru şiddet kullanma aracı olduğunu söylemiştir.*

Tanımı

Tarih boyunca birçok devlet tanımı yapılmıştır. Devletin ortaya çıkışı, işlevi ve geleceği hakkında felsefi çözümlerler yapılmıştır. Devlet kurumunun oluşmasına yol açan etkenlerin başında tarım devrimi gelir. Özellikle Asya'daki tarım topluluklarının topluluk üzerinde bir devlet olgusunu ilk olarak oluşturduğu söylenebilir. Devlet felsefesi alanında fikir beyan eden filozoflardan **Platon**'da devlet "birlikte yaşama zorunluluğundan doğan", **Aristoteles**'te "doğal bir oluşum", **Ancillon**'da dil, gibi iletişim ve toplumsallıktan doğan, **Hobbes**'da herkesin herkese karşı savaşını sona erdirmek için ortaya çıkan, **Rousseau**, **Hobbes** ve **Locke**'da toplum sözleşmesinin sonucu, **Fichte**'de saf insan amacının yüce aracı, **Schelling**'de mutlak olan, **Hegel**'de tözel irade olarak ahlaksal tin, **Cicero**'da hukukun sonucu olarak betimlenir. Günümüzde de birçok siyaset bilimci ve filozofun farklı tanımları vardır. Hukuki açıdan devlet, genellikle unsurlarından hareketle tanımlanır. Buna göre devlet; "**Ülke adı verilen belirli bir toprak üzerinde yaşayan insan topluluklarının bir egemenlik anlayışı ve hukuku içinde bir siyasi iktidar altında örgütlenmesidir.**" Bu tanımdaki unsurlar şunlardır:

- **İnsan unsuru:** Halk ya da millet unsuru olarak da adlandırılabilir. Belirli bir alanda birlikte yaşayan ve çeşitli bağlarla ortak yaşama iradesi gösteren insan topluluğudur. Bir devleti oluşturacak insanların sayısı hakkında bir alt sınır olmamakla birlikte devletin niteliğine göre makul bir alt sınır kabul edilebilir. Modern yaklaşıma göre millet unsurunun kurulabilmesi için manevi nitelikte bağlar yeterli olup bu manada birlikte yaşama iradesinin doğması yeterlidir.
- **Egemenlik unsuru:** Siyasal iktidar unsuru olarak da adlandırılan bu unsur, devletin esas kurucu unsurudur. Belirli bir yeryüzü parçası üzerinde yaşayan insan topluluğunun üstün irade çerçevesinde örgütlenmesidir. Egemenlik kavramı otoriteden farklı olarak ülke içinde biricik meşru güç kaynağı olmayı ifade ederken ülke dışında (uluslararası alanda) bağımsız olmak anlamına gelmektedir.
- **Ülke unsuru:** Ülke, coğrafi anlamda bir bütünlük teşkil eden ve sınırları belirlenebilir bir kara parçasını ifade eder. Ancak devletin sınırları konusunda bir tartışma bulunması mümkündür. Ancak devlet sınırları öngörülebilir bir toprağa sahip olmalıdır. Devletin ülkesi kara ülkesi, deniz ülkesi ve hava ülkesi olarak üçe ayrılır.

Hobbes da **Niccolò Machiavelli** gibi kiliseyi devlete bağımlı kılar. Hobbes'un amacı, aynı Jean Bodin'inki gibi barış ve birliğin korunmasıdır. Fakat bu amaca, Bodin hoşgörüsüyle ulaşmayı amaçlarken Machiavelli ve Hobbes toplumu güderek ve zor kullanılarak bu ulaşmayı amaçlar. Üç düşünürün de benimseyip savunduğu yönetim biçimi mutlak egemenliktir. Üçü de görüşlerinde objektif ve tarihsel bir metot kullanmıştır.

Devlet felsefesi

Devlet felsefesi, bir yurt üzerindeki yurttaşların en üst yönetim aygıtı olan devlet, egemenliğini yurttaşlardan alır, yurttaşlara dağıtır. Bir bayrağı, resmi bir dili vardır. Geniş kurumlardan ve uzmanlardan meydana gelen personeli, iç ve dış güvenliği sağlamak için kuvvetleri, üretim ilişkilerini denetlemek ve yönetmek için maliyesi bulunur.

Tarım ve din toplumlarında modern anlamda devlet yoktu. Egemenlik kralın, hükümdarın, dini liderindi. Avrupa ve Amerika devrimleriyle mutlakiyetten meşrutiyete ve cumhuriyete yönelen devlet gücünü toplumsal sözleşmeye dayandırdı. Hukukiliği kabul ederek, bağımsız yargının denetimine izin verdi, meclis iradesini halkın iradesiyle bütünleştirdi. Kutsaldan bireye, vesayetçilikten özerkliğe, merkezîyetçilikten ademimerkezîyetçiliğe, devletçilikten piyasacılığa, ırkçılıktan çoğulculuğa, gizlilikten şeffaflığa doğru gelişti.

Faşizmde her şeydi, Anarşizmde hiçbir şey, Sosyalizmde geçici şey, Demokraside bir şey. Demokratik devlet keyfi yasa yapamadı, bozamadı. Muhalefet, iktidar karşısında onun tek güç olmasını önledi. Basın ve sivil toplum egemenliğin kaynağının her zaman halka dayanması için çalıştı.

Doğu toplumlarında Batı'dan farklı gelişme evreleri olsa da 21. yüzyılda bütün devletler en güçlü devlete göre şekillenebilmektedir. Devletin temel unsuru olan askerilik, her zaman güçlü ordu bulundurma ilkesini en başa almaktadır.

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Devlet_felsefesi

Kavramsal tarihi

İnsanlar Mezopotamya ve Nil kıyıları gibi sulak alanlar çevresinde toplanmaya başlamıştır. Bu bölgelerde tarımın ortaya çıkması ve suyun paylaşılması için verilen mücadele, devlet kavramının ortaya çıkmasının en önemli sebeplerindendir. İlkel toplumlarda devletin oluşumunun başlangıç noktası toplumdaki farklılaşmalardır. Bu farklılaşmalar; göçebeler ve yerleşik yaşama biçimine sahip olanlar, çiftçiler ve çobanlar, halk ve büyük adamlar arasında gerçekleşmiştir ve zamanla eşitliğin bozulmasına sebep olarak devlet kavramını yaratan sebeplere dönüşmüştür. Tarımla birlikte mülkiyet kavramı var olmuş ve tarımsal ürünün eşit paylaşılmamasından dolayı toplumsal katmanlar meydana gelmiştir. Bu durum devletin oluşumuna yardımcı olmuştur. Tarımdan elde edilen hasılanın kaydedilme ihtiyacı yazının icadı ile paylaşım ve mülkiyeti koruma ihtiyacı da hukuk ve dinin oluşumuna zemin hazırlamıştır. Antik çağda mülk sahiplerinin yaşadıkları kentin ve mülkiyetlerinin korunması ihtiyacı sonucu şehir devletleri ortaya çıkmıştır. Bu şehir devletlerine Antik Yunan'da Pölis denmiştir. Bilinen ilk devlet olan Sümerlerin devletleşmesi güç ve mücadeleyle gerçekleşmiştir. Göçebe bir hayat tarzı olan Sümerlerin, Mezopotamya'da yerleşik hayat tarzı olan topluluklar üstünde egemenlik kurması ile birlikte ilk devlet ortaya çıkmıştır. Devletin kökeni aileye dayandırılmaktadır ve ailenin zaman içerisinde büyüyüp genişlemesiyle ve kan bağına sahip ailelerin de birleşmeleri ile birlikte devlet ortaya çıkmıştır.

Devlet otoritesine itaat

Devlet nizamında bir araya gelen bireyler, devleti üstün bir otorite olarak kabul ederler. Devletin varlığı, bireylere göre üstün bir konuma sahiptir. Devletin işleyiş yapısını oluşturan, kendisini ve bazı ayrıcalıklarını bireylere karşı üstün tutan varlığa "itaat skalası" denilir. Devlet; itaat skalası için en üst seviyede kendisini, yapısının ve işleyişinin korunması içinse en alt seviyede bireyleri tutmaktadır. Bireyler, devletin meşruluğunu sorgulama çabasına girmezler, devlete açıkca itaat gösterirler. Devletin normlarına, yürütme biçimine ve devlete karşı olan sorumluluklarına saygı gösterirler. Devlet ise bu saygınlığın ve itaatin

karşısında, kendi kimliğini taşıyan bireylerine dış dünyada egemenliğini ve bağımsızlığını ilan etme fırsatını sunar.

Devlet ile hükûmet arasındaki farklar

- Ulus devlet algısını oluşturan Vestfalya Antlaşması'nın öncülü olan Münster Antlaşması imzalanırken
- Devlet, hükûmetten daha geniştir. Hükûmet ise devletin bir parçasıdır.
- Devlet, devamlı ve süreklidir. Hükûmet ise geçicidir, kısa ömürlüdür.
- Hükûmet, devlet otoritesinin işletilmesini sağlayan bir araçtır. Hükûmet sadece devletin beyni olma görevindedir.
- Devlet, kişisel olmayan bir otoritedir. Memurlar bürokratik usullere göre işe alınır ve görevliler, hükûmetin ideolojik isteklerine duysız olacak şekilde seçilir.
- Devlet, ortak iyiyi ve genel iradeyi temsil etmeye çalışır. Fakat hükûmet ise belli ideolojileri temsil eder.

Modern devlet

Modern devlet anlayışı 15 ve 16. yüzyıllarda ortaya çıkmıştır. Modern devleti geleneksel devletten ayıran özellik; sahip olduğu egemenlik ve meşrutiyet anlayışıdır. Modern devlet anlayışı, belirli bir süreçteki ekonomik, sosyal, kültürel, toplumsal gelişmeler ışığında ortaya çıkmıştır. Oluşum süreci ilk olarak **Machiavelli** tarafından laik bir siyasal iktidar kurgusu temellerinin atılmasıyla başlayıp **Bodin**'in egemenlik kavramını ortaya atmasıyla devam etmiş ve **Thomas Hobbes**'in toplum sözleşmesi kuramını geliştirmesiyle kendini geliştirmiştir. **John Locke**; serbest piyasa ekonomisi, kuvvetler ayrılığı, doğal haklar teorisi ve toplum sözleşmesiyle mutlakiyetçi görüşe karşı çıkmıştır. Locke'nin ardından **Rousseau**, toplumsal sözleşme kuramında egemenliğin kaynağını halka bağlamış ve devletin meşru kaynağını sağlamlaştırmıştır. **Siey  s**, "millet" kavramı ile modern devlet anlayışına katkıda bulunmuştur.

Modern devletin nitelikleri; gelecek planları yapabilen, varlığını uzun dönemlerde tehdit edecek olan gelişmeleri fark edebilen, kendini eleştirebilen, değişim ve dönüşüm yeteneğine sahip olan bir yapılanmaya sahip olmasıdır. Modern devlet, temsili devlet olup sadece bir kesimi değil herkesi temsil eder.

Devlet şekilleri

Üniter (Tekli) Devletler

Siyasi otoritenin tek merkezde toplandığı, merkezî otoritenin tek bir anayasa ile sağlandığı devletlerdir. Yasama organının yaptığı kanunlar bütün ülkede uygulanır. (  rn.: Danimarka, Fransa, İngiltere, İsrail, İtalya, İrlanda, Norveç, Yunanistan, Türkiye)

Karma (Bileşik) Devletler

Birden fazla devletin kendi aralarında gerçekleştirdikleri bir anlaşma ile birleşmeleri sonucu oluşan devletlerdir. İki şekilde olabilir:

- **Konfederasyon:** Merkezi bir devlet olmamakla birlikte birden fazla bağımsız devletin bazı konularda iş birliği yapmak için oluşturduğu bir yapıdır. Her devlet kendi içinde bağımsızlığını korur. Ve istediği zaman konfederasyondan istediği zaman ayrılabilir.[12]

- **Federasyon:** Federe denilen birden çok devletin kendi istekleriyle bir araya gelerek ortak bir anayasa etrafında federal devlet (merkezi devlet) oluşturmalarıdır. Her federe devlet federal anayasa dışına çıkmayarak kendi içinde yasama, yürütme, yargı olarak diğer federelerden ayrı bir hukuksal kimliğe sahiptir. Ancak dış ilişkilerde egemenliği temsil eden federal devlet bu örgütlenme dışında kalan diğer devletlere karşı siyasi ya da askeri diğer dış ilişkilerde tek bir güç olarak temsil yetkisine sahiptir. Bu devlet yapısına örnek olarak ABD; Rusya yazılabilir.[12]

Egemenliğin kaynağına göre devletler

Monarşik Devlet

Yasama, yürütme, yargı yetkilerinin köklü bir hanedandan olan ve yönetimin miras usulü ile devredildiği bir kişi elinde toplandığı yönetim şeklidir. Bu siyasal iktidarı elinde bulunduran güç farklı din ve kültürlerin getirdiği etki ile kral, han, sultan, padişah, imparator gibi unvanlar kullanabilir. Köklü bir yapıya sahip olan ve çok eski yıllara dayanan bu yönetim şekli farklı zaman dilimlerinde çağın değişmesi ile ayakta kalmak için gerektiğinde farklı biçimlere bürünmüştür.[13] Monarşi çeşitleri ise;

1. Mutlak monarşi: Hükümdarın hakları sınırsız olarak mevcut olan ve tarihte bilinen en yaygın monarşi türüdür. Siyasi gücü elinde barındıran kişinin sözü kesindir. Yani yasama, yürütme ve yargı tek bir kişide toplanmaktadır.[12]

2. Meşrutiyet: Mutlak monarşiye karşılık olarak meşrutiyette hükümdarın yetkileri bir anayasa ile sınırlandırılmıştır. Halk bir meclis seçer hükümdar en üst olarak bu birliği temsil eder ve bir onay makamıdır. Yani bu yönetim biçiminde hükümdarın yanında bir de halk tarafından seçilmiş bir meclis bulunmaktadır. Buna örnek olarak İngiltere, Danimarka, Hollanda, İspanya, Malezya, Nepal, Yeni Zelanda ve Tayland sıralanabilir.[12]

Aristokratik Devlet

İlk olarak antik Yunanda ortaya çıkan kelime anlamı olarak en iyi ve kudret anlamına gelen eski Yunancada aristos ve krotos'un birleşimi ile olan Aristokrasi bir çeşit sınıflandırma ve devlet yönetim biçimidir. Bu sınıflandırma zengin olan halk tabakasını soylu kesim adı altında diğer halk tabakasından ayırarak siyasal iktidarı elinde tutar. Kısaca tanımlarsak tabakalara bölünmüş bir yapıda üst tabakanın alt tabakayı yönetmesidir.[12]

Teokratik Devlet

Hukuksal yapının dinsel nitelik taşımasıyla devletin dine tabi olduğu devlet biçimidir. Siyasi hakimiyet dini teşkilatın başında bulunan kişilere aittir. Bu yönetime örnek olabilecek devletler ise İlkel Yerli Kavimler, Hititler, Vatikan, Suudi Arabistan, İran olarak sıralanabilir.[12]

Laik Devlet

Teokratik devlet anlayışının tam zıttı olarak karşımıza çıkar. *? Laik devlet anlayışında kurulmuş olan ya da var olan devletin iktidar kısmı yani hakim olan siyasi gücün kendisi ve bu siyasi gücü yöneten kişinin tamamen dinden ayrılmasıdır.* Laik devlet anlayışı üzerine birçok açıklama yapılmış farklı tanımlar ortaya atılmıştır. Örneğin Ali Fuat Başgil " tarafsız ilkesi", Hilmi Ziya Ülken "saygı" ve " vicdan hürriyeti" üzerinde durarak farklı bakış açısı altında açıklamıştır. Ancak hepsinin varış noktası aynıdır. Kısacası tanımlamak gerekirse Laik

Devlet din ve devlet işlerinin birbirinden tamamen ayrılmasıdır. Fransa, **Türkiye**, Portekiz, Meksika vb. birçok ülkede bu devlet anlayışı örülmektedir.

[Laiklik](#)

Demokratik Devlet

Temel bir tanımla; egemenliğin, halkın elinde bulunduğu devlet biçimidir. Demokratik Devlette esas anlayış din, dil, ırk ayrı gözetmeden herhangi bir ayrıcalığa tabi tutulmadan herkes devlet ve kanunlar önünde eşittir. Yasama, yürütme ve yargı güçler ayrılığı ilkesine dayanılarak farklı kollar tarafından yönetilerek devlete bağlı olma biçimidir. Başta olması gereken iktidar seçimle belirlenir. Ve halk tarafından oy çokluğuna sahip olan başa gelir. Herkesin seçme ve seçilme hakkı kanunlarla koruma altına alınmıştır.

Bir birimin devlet olarak nitelendirilebilmesi için diğer devletler tarafından tanınmasına gerek yoktur. Zira tanıma sadece uluslararası alanda ilişki kurmak için gerekli bir işlemdir.

Rakip Devlet Teorileri

Plüralist (Çoğulcu) Devlet

Liberal felsefeden doğmuştur ve bu nedenle "liberal teori" olarak anılır. Buna göre birey ön planda, devlet ikinci plandadır. Devletin ana görevi de toplumda bir "hakemlik" vazifesi gölmektir. Devlet, tarafsız bir şekilde hakemlik görevinde bulunursa o zaman ortak iyiyi sağlama yolunda çalışmış olur. Mülkiyet temelli devleti esas alır. Sermaye ve üretime devlet karışmaz.

Devletin olmadığı yerde bireyler birbirlerini istismar edebilir. John Locke, bu durumu "Nerede kanun yoksa orada özgürlük de yoktur." diyerek açıklamıştır. Buna rağmen devlet de bireyleri istismar edebilir. Buna önlem olarak anayasal düzen ortaya çıkar. Thomas Hobbs ise devlet olmazsa kaosun ortaya çıkacağını söylemiş ve vatandaşların mutlakiyetçilik ile kaos arasında bir tercih yapmaları gerektiğini belirtmiştir.

Toplum açısından plüralist devlet, liberal demokrasilerde iktidarın yaygın ve eşit bir biçimde dağılmasıdır. Devlet açısından ise muhtelif tüm sosyal grupların siyaseti etkilemesine açık bir düzendir. Devlet hiç kimsenin tarafını tutmaz; kendi çıkarı da yoktur.

Bu sistemin eleştirilen tarafı, devletin koruma için çok güçlü hale gelmesinin, ileride ekonomiye müdahale etmesine sebep olabilecek olmasıdır.

Kapitalist Devlet

Temel olarak bir sınıfın diğer sınıflar üzerinde hakimiyet sağladığı devlet teorisidir. Buna göre toplumun, ekonomik yapısıyla birlikte analiz edilmesi gerekir. Devlet ise sınıf sisteminden doğar ve sınıf sistemine dayanır; sosyal hayatın gerçek dayanağı olan altyapının koşullandığı üstyapının vücut bulmuş hâlidir. Kapitalist sistem bir siyasal araç olarak devleti meydana getirmiştir. Devlet bağımsız bir yapı değildir. Ekonomik iktidara, yani kapitalist sisteme hizmet eder.

Neo-marksistlerden Antonio Gramsci Marx'ın düşüncelerine "hegemonya" kavramını getirmiştir. Burjuvanın hegemonyasında devlet önemli bir araçtır. Bu hegemonya ise sadece ekonomiyle değil, düşünce ve inançları kabul ettirebilmekle ilgilidir.

Leviathan Devlet

Kendi kendine hizmet eden ve kendisini geliştiren bir canavar gibidir Leviathan devlet. Bu yaklaşım yeni sağcılara ve neo-liberallere aittir. Onlar için devlet, bireyi kısıtlayan ve ekonomik özgürlüğü tehdit eden; plüralistlerin hakem devlet öngörüsünün aksine her şeye müdahale eden bir 'dadi'dır. Bu yaklaşımın merkezinde, devletin toplumunkinden ayrı çıkarları olduğu düşüncesi yatar. Yeni sağcı düşünürler, devletlerin 20. yüzyıldaki müdahaleci eğilimlerinin sebebinin, kapitalizme denge getirerek sınıf çatışmasını çözmeyi ve istikrarı sağlamak değil, kendi amaçları ve iç dinamikleri olduğunu söyler.

Ataerkil (Patriarkal) Devlet

Feministlerin bakış açısıyla ortaya çıkmıştır. Fakat feminizmin sistematik bir devlet teorisi yoktur.

Liberal feministler plüralist devlet görüşünü benimser. Böylece toplumsal cinsiyete ilişkin eşitliğin reformlarla çözebileceğini söylerler. Kadınların oy hakkının olmadığı zamanlarda devletin ataerkil olduğunu ama yine de bu eşitsizliği çözebileceğini kabul ederler. Devlet müdahaleciliği ise bu eşitsizliği çözmede bir araç olarak kullanılabilir.

Radikal feministler devlete karşı olumsuz yaklaşır. Devlet iktidarının ataerkil bir baskıyı yansıttığını düşünürler. Ayrıca marksistlerle radikal feministler arasında belli noktalarda görüş birliği vardır. Her iki grup da devletin kendine özel çıkarları olduğu fikrini reddeder. Fakat marksistler devleti iktisadi bağlamda açıklarken feministler ataerkil aile yapısının neden olduğu toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle açıklar. Feministler için devlet 'erkekler tarafından, erkekler için' yönetilmektedir.

Kadının 'ev hanımı, anne' konumuna indirgendikçe devletin ataerkil yapısı sürmeye devam eder. Devlet, kadınları kamusal alana soksa bile bu eylem 'bakım meslekleri' grubundaki mesleklerle sınırlandırıldığı sürece kadınlar, devlete daha bağımlı hâle gelecektir. Böylece kadınlar yedek emek ordusu olacaktır.[15]

Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Devlet>

DEVLET ^{الدولة}

Belli sınırlar içindeki insan topluluğuna ait siyasî hâkimiyetin teşkilâtlanmış şekli.

Devlet kelimesinin İslâm'ın erken dönemlerindeki kullanımı ile modern devlet kavramı arasında, ancak belli safhalardaki anlam değişikliklerinin tesbitiyle izlenebilecek farklılıklar vardır. Bu anlam değişikliklerini üç safhada incelemek mümkündür. Devlet kelimesinin siyasî bir kavram haline gelmesinin ilk safhasında kazandığı anlam “zafer, güç” veya “hâkimiyetin dönüşümlü olarak el değiştirmesi” şeklindedir. Bu açıdan zafer, güç, saltanatın değişimi ve iktidar süresi kavramın ana unsurları olarak kendisini göstermiştir. Meselâ ihtilâl yoluyla zaferin kazanılması ve hâkimiyetin Emevîler'den Abbâsîler'e geçişi bu kelimeyle ifade edilmiştir. Nitekim Taberî, o döneme ait bazı diyalogları aktarırken devlet kelimesinin bu anlamdaki kullanımına örnek teşkil eden “bizim devletimiz”, “bu devlet” gibi ifadelere yer vermektedir (Târîh, VII, 469). İkinci safhada devlet kelimesi hâkimiyetin değişmesinden çok sürekliliğini ifade eden bir kavram haline gelmiş, nihaî siyasî otorite ve yapı için kullanılmaya başlanmıştır. Düvelü'l-İslâm adlı kitabın yazarı olan Zehebî, “Benî Ümeyye Devleti çöktü” (Târîhu'l-İslâm, V, 200) veya, “Abbâsî Devleti'nin saadeti her yönden öne geçti” (a.g.e., V, 37) vb. ifadelerde kelimeyi bu anlamda kullanmaktadır. Abbâsî hilâfetinin

zayıfladığı dönemlerde de devlet terimi egemen bir hânedanı veya onun siyasî hâkimiyetini ifade etmiştir. Nitekim Büveyhîler döneminde üst düzey yöneticilerine devlete (hânedana) bağlılıklarını gösterecek şekilde Muizzüddeve, İmâdüddeve, Adudüddeve gibi unvanlar verilmiştir. Osmanlı Devleti'ni ifade eden Devlet-i Âl-i Osmân tabiri de bu safhadaki anlam sürekliliğini yansıtmaktadır. Ancak “devlet-i ebed-müddet” şeklindeki kullanımda bir taraftan gücün ve zaferin, diğer taraftan siyasî yapının sürekliliği vurgulanmıştır. Devlet kelimesinin hem hâkimiyetin el değiştirmesi hem de bu hâkimiyete dayalı siyasî yapı için kullanılmış olması, İslâm düşünce tarihindeki devrî tarih anlayışının bir tezahürü olarak görülebilir. Nitekim devlet kelimesini süreklilik arzeden siyasî yapı anlamında kullanan İbn Haldûn'un (Mukaddime, III, 1295) tarih görüşünü “devletlerin ömrü” fikrine dayandırması bu bakımdan dikkat çekicidir (ayrıca bk. Hâşim Yahyâ el-Mellâh, s. 51-55). Üçüncü safha ise devlet kelimesinin çağdaş siyaset literatüründeki kullanımında kendini gösterir. Bu safhada kavram tamamıyla millet-devlet (nationstate) esasına dayalı “milletlerarası sistemin her bir unsuru” anlamını taşımaktadır.

Devlet kelimesinin geçirdiği bu anlam değişikliğinin son safhası, Batı dillerindeki state, staat, état, stat, stato kavramlarının tercüme karşılığıdır. **Devletin siyasî gücün kurumlaşması anlamıyla evrensel bir nitelik taşıdığı açıktır.** Bu anlamda devlet, tarihin ilk dönemlerinden bu yana her toplum için hayatın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Fakat bu siyasî gücün mahiyeti, fonksiyonları, yapılanma biçimleri ve ahlâkî sınırları daima kültürel zeminin özellikleriyle bağlantısını korumuştur. Günümüzde bu tercümeye dayalı kullanımın İslâm toplumlarında oluşturduğu yorum kargaşasının temelinde devletin tarihî açıdan ve kavram olarak taşıdığı anlamın kültüre bağımlı özelliği yatmaktadır. Toplumların devleti algılayış biçimleri, insanoğlunun Allah ve tabiat ile olan ilişkilerini de yansıtan dünya görüşleri çerçevesinde şekillenmiştir. Millet-devlet olgusu milletlerarası sistemin bir unsuru olarak evrenselleşse de her milletin siyasî kültür oluşumunun tarihî ve teorik temelleriyle bu yapılanma arasındaki uyum problemi varlığını sürdürmektedir. Bu anlamda son derece farklı bir siyasî kültür ve ahlâk temeline dayanan İslâmî medeniyet birikimi çerçevesinde devletin gerek teorik gerekse tarihî ve sosyal bir pratik olarak bu tercüme karşılığı içinde anlaşılmasına çalışılması ciddi bir algılama problemi doğurmuştur.

Kaynak : <https://islamansiklopedisi.org.tr/devlet> / Ahmet Davutoğlu

Devlet Örgütlenmesinin İslâm Tarihi İçindeki Seyri.

Devlet örgütlenmesinin İslâm tarihi içinde ortaya çıkışı konusunda gerek müslüman düşünürler gerekse şarkiyatçılar tarafından ileri sürülen farklı görüşler iki grup halinde mütalaa edilebilir. Birinci görüş, devlet örgütlenmesinin hicretin ardından ortaya çıktığını ve Medine toplumunun tam ve gerçek anlamda devlet örgütlenmesinin bütün özelliklerine sahip olduğunu kabul ederken ikinci görüş Hz. Peygamber'in siyasî olmaktan çok dinî bir liderlik oluşturduğunu ve onun döneminde bugünkü anlamda devlet örgütlenmesinden çok cemaat örgütlenmesinin ön plana çıktığını ileri sürmektedir. Buradaki temel anlayış farklılığı devlet kavramının tanımlanmasından kaynaklanmaktadır. Birinci görüş devleti evrensel anlama sahip bir siyasî güç örgütlenmesi olarak ele alırken ikinci görüş devleti modern millet-devlet yapılanmasından hareket ederek yorumlamakta ve mukayeseyi bu esas üzerinde yapmaktadır.

Siyasî güç örgütlenmesi açısından ele alındığında, İslâm tarihinde devlet oluşumunun Akabe biatları ile birlikte başlayan bir süreç içinde geliştiğinin tarihî bir gerçek olduğu görülür. Hz.

Peygamber'in önderliğindeki Medine toplumu siyasî güç örgütlenmesinin bütün fonksiyonlarına sahip bir yapılanma ortaya koymuştur. Fakat bu yapılanma, yukarıda çerçevesi belirlenmeye çalışılan Batı siyasî literatürü içindeki devlet anlayışından tamamıyla farklı özelliklere sahip bir siyasî anlayış ve kültürün eseridir. Hz. Peygamber'in teori ile pratiği, siyasî ideal ile siyasî gerçekliği birleştiren Medine siyasî toplumu, Batı siyasî tarihinde görülen şehir devleti, imparatorluk devleti ve millet devleti anlayışlarından ayrı bir devlet anlayışını ve örgütlenmesini gerçekleştirmiştir. Bu uygulama, kendisine temel aldığı inanca dayalı, her türlü üyeliğe açık toplum anlayışı ve yayıldığı alanın genişliği bakımından şehir devleti örneğinden ayrılmaktadır. Şehir devletlerinde görülen etnik farklılaşmaya dayalı katı üyelik kalıpları ve siyasî katılım kısıtlamaları Medine toplumunda görülmemektedir. Demokrasinin beşiği sayılan Atina şehir devletinde siyasî katılım şehir nüfusunun üçte birinden daha azına dayanmakta iken Medine'de değişik şûra uygulamalarında toplumun her kesimi için açık bir katılım söz konusu olmuştur. Bu devlet uygulaması İskender ve Roma imparator devletlerinden de gerek toplum-fert gerekse siyasî merkez-çevre ilişkileri açısından köklü şekilde ayrılmaktadır. Hegel'in felsefî temelini dokuduğu millet-devlet kavramı ise bu tür bir anlayışa tamamıyla yabancıdır; çünkü İslâm tarihi içinde siyasî yapılara model teşkil eden bu ilk uygulamada devletin toplumdan bağımsız, soyut ve baskın bir varlığa sahip olması gerek anlayış gerekse uygulamada söz konusu değildir. Siyasî güç örgütlenmesi olarak devlet, inanç sisteminin belirlediği ahlâkî ve sosyal idealleri gerçekleştirmek için sadece bir araçtır. Dolayısıyla fert ve toplumu devlet adına denetlemeye dayalı siyasî mekanizmaların varlığı söz konusu değildir.

Medine devletinin kendine özgü yapısı, gerek devleti oluşturan fertlerin siyasî üyelik şuurlanmalarına gerek siyasî liderliğin oluşumuna, gerekse devlet-fert ilişkilerine doğrudan aksetmiştir. Medine vesikası (anayasası), kabileyi esas alan üyelik anlayışını temelinden sarsan yeni bir siyasî üyelik tanımına giderken (bk. ANAYASA) Resûlullah'ın hayatın bütün alanlarına yayılan şümüllü liderliği, o dönem Arap toplumundaki kabile yapısında ve Ortaçağ Avrupa toplumlarının feodal yapılarında hâkim olan daraltılmış ve ferdîleşmiş otorite kalıplarını aşan bir devlet anlayışını beraberinde getirmiştir. Devlet yapısının kısa zamanda siyasî güç olarak örgütlenmesi ve yayılması böylece mümkün olmuştur.

Hız. Peygamber'in vefatından sonra İslâm ümmetinin karşılaştığı ilk ve en önemli mesele siyasî liderliğin tesisi olmuştur. Resûl-i Ekrem'in liderliği vahye dayanan bir bilgiden kaynaklanıyordu ve bu anlamda hayatın herhangi bir sahası ile sınırlı değildi. Bu kesin ve tartışmasız liderlikten hilâfet sistemine geçiş, İslâm ümmetinin devlet anlayışının temel dönüm noktasını teşkil etmiştir. Hız. Ebû Bekir'in halife seçilmesiyle başlayan bu yeni dönemde siyaset ve devlet olgusu insanın sorumluluk, kabiliyet ve ehliyet alanı içinde kavranmıştır. Bu örnek uygulama ile devletin teşekkül ve devamında ihtiyaç duyulan bilgi kaynağını ilmî ictihadlar sağlarken siyasî liderliğin tesis edilme yöntemi de ümmetin şûra ve biatı şeklinde ortaya konmuş, bu yaklaşım özellikle Ehl-i sünnet'in asırlar boyu temel anlayışını oluşturmuştur. Buna karşılık Şîa, siyasî liderliğin tayin ve tesisinde nassın esas alınması gerektiğini ileri sürmüş ve tevarüs esasına dayalı bir imâmet teorisi geliştirmiştir.

Hız. Ebû Bekir döneminin iki önemli icraatı olan yalancı peygamberlerle savaş ve zekât ödemeyenlerin cezalandırılması, devletin siyasî merkez ve güç olarak müesseseseleşmesinde önemli rol oynamıştır. Yalancı peygamberlerle savaş, Hız. Peygamber'den sonra gaybî bilgiye dayalı hiçbir otorite iddiasının ve güç organizasyonunun mümkün olamayacağını ortaya koyarak Ebû Bekir'in ümmetin seçim ve ittifakı ile şekillenen hilâfetinin yalancı

peygamberlerin otoritesinden üstün olduğunu pekiştirmiş ve merkezî siyasî güç örgütlenmesine alternatif olan herhangi bir gücün tanınmayacağını göstermiştir. Zekât vermeyenlerle savaş ise ilk halifenin siyasî devlet otoritesinin Hz. Peygamber'in otoritesinden bilgi kaynağı bakımından farklı, fakat meşruiyeti ve etki alanı itibarıyla aynı olduğunu tescil etmiştir. Böylece devletin, şûra ve biat esasları etrafında müesseseseleşmesi garanti altına alınmış ve hızla genişleyen İslâm coğrafyası üzerinde dağınıklık ve anarşiyi engelleyecek, adalet ve dengeyi sağlayacak merkezî siyasî güç organizasyonu yani devletin etkinliği mümkün olmuştur. Hz. Ömer, Osman ve Ali dönemlerinde bu yapılanma İslâmî esaslar etrafında gelişmeye devam etmiştir. Üçüncü halifenin vefatı ile birlikte başlayan tartışmalar İslâm ümmeti içinde farklı devlet anlayışlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bununla birlikte Hulefâ-yi Râşidîn dönemi, devlet anlayışı ve müesseseseleşmesi itibarıyla daha sonraki dönemlere ait uygulamaların İslâmîliği konusunda kaynak ve mikyas kabul edilmiştir. İlk dört halifenin belirlenme biçimleri de siyasî liderliğin oluşmasında uygulanabilecek olan genel seçim ve ittifak, aday gösterme ve gösterilen adayı cemaatin onaylaması, ehlü'l-hal' ve'l-akd topluluğu teşkil etme, çoğunluğun biatını alma gibi çeşitli yöntemleri ortaya koymaktadır. Bu dönemdeki farklı uygulamalar, devletin temel siyasî ve ahlâkî hedeflerine sadık kalındığı sürece müesseseseleşme konusunda esnek ve yenileşmeye açık bir anlayış geliştirilebileceğini göstermektedir.

Emevîler'le birlikte başlayan dönemin devlet anlayışı ve yapısı itibarıyla farklılıkları bu temelde ortaya çıkmaktadır. Öncelikle Ömer b. Abdülazîz dönemi istisna olmak üzere, Emevî uygulamaları dört halife döneminin aksine daha sonraki uygulamalar için bir delil teşkil etmemektedir. Bu dönemle birlikte İslâm coğrafyası içinde kalan İslâm öncesi devlet geleneklerinin müesseseseleşme düzeyinde özümlemesi süreci başlamıştır. Siyasî liderliğin oluşmasında tevarüs ve saltanat sistemine geçiş bu dönüşümün en açık örneğidir. Fakat bu durum, İslâm siyasî müesseseler tarihinin İran ve Bizans geleneklerinin yeknesak bir taklidinden ibaret olduğunu iddia eden şarkiyatçı geleneği haklı gösterecek boyutlarda değildir. İslâm medeniyetinin tarihî seyir içinde oluşan kendine özgü yapısını reddetmeyi hedefleyen şarkiyatçı görüşün düştüğü en büyük hata, siyasî müesseseseleşmeyi ve devlet örgütlenmesini sadece siyasî liderlik oluşumundan ibaret görmesidir. Bu basite indirgeyici yorumun aksine, İslâm tarihi içinde devlet anlayış ve yapısının gelişmesi, bazan yargı-yürütme ilişkisinde olduğu gibi kendine özgü ve orijinal müesseselerin ortaya çıkışına, bazan da vezâret gibi başka siyasî geleneklerden tevarüs edilmiş müesseselerin İslâmî esaslar açısından yeniden yorumlanmasına göre şekillenmiştir. Öte yandan Emevîler'le başlayıp devam eden saltanat uygulamalarını bir tek genel çerçevede değerlendirmek mümkün değildir. Siyasî müesseseseleşmenin zihniyet temeli aynı kalmakla birlikte uygulamadaki farklılıkların son derece zengin bir çeşitliliğe yol açtığı muhakkaktır. Emevîler'de siyasî uygulamaları etkileyen kabile anlayışının Abbâsîler'de ve özellikle Osmanlı millet sisteminde devam ettiğini veya İslâm öncesi geleneklerin basmakalıp akisleri olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Çünkü aksi bir görüşle, Batı feodal iktisadî yapılarının İslâm tarihinde görülmeşi ve feodalleşmeye yönelik bozulma temayüllerinin hiçbir şekilde siyasî meşruiyet kazanmayışını açıklamak mümkün görülmemektedir. Temel yaklaşım olarak İslâm tarihi içinde siyasî müesseseseleşme seviyesinde esnek bir tavır takınıldığı, fakat özellikle âlimlerin bu müesseseseleşmenin İslâm toplumuna uyarlanması düzeyinde ayıklayıcı bir görev üstlendikleri söylenebilir. "el-Ahkâmü's-sultâniyye" ve "es-siyâsetü's-şer'iyye" türündeki eserler bu çabanın ürünleridir. İbn Teymiyye'nin, sadece bir veliahtın tahta oturtulmasını değil sıradan devlet memurluklarına akrabalık dolayısıyla yapılan tayinleri bile

şiddetle tenkit etmesi bu konuda çarpıcı bir misal olarak zikredilebilir (es-Siyâsetü’ş-şer’iyye, s. 14-16).

Hilâfet döneminde devlet kavramı ve örgütlenmesi, millet-devlet tanımlamasına dayalı milletlerarası sistemin anlayışından çok farklıdır. Bu anlamda “dârüislâm” kavramı, siyasî güç örgütlenmesi çerçevesinde ifadesini bulan devlet anlayışının ötesinde bir dünya sistemini veya düzenini aksettirmektedir. Dolayısıyla dârüislâm tek tek devletlerden daha kapsamlı bir siyasî-hukukî alan oluşturmaktadır. Devlet kavramının, merkezî hilâfet otoritesinin zayıfladığı dönemlerde, özellikle Abbâsîler’in son devirlerinde merkezden bağımsız veya özerk otoriteler (sultanlıklar) için kullanılmış olması bu açıdan son derece anlamlıdır. Bir başka ifadeyle dârüislâm ve dârülharp modern anlamda iki ayrı millet-devletin değil iki farklı milletlerarası düzen anlayışının karşılığıdır. Merkezî siyasî otorite olarak hilâfetin gücünü hissettirdiği dönemlerde gerek devlet anlayışında gerekse devlet örgütlenmesinde merkezîleşme temayülü ağırlık kazanırken bu müessesenin gücünü yitirdiği dönemlerde aynı dünya sistemine dayalı farklı devlet örgütlenmeleri ortaya çıkmıştır. Mevlûkler’in koruması altındaki Abbâsî hilâfetiyle Osmanlı hilâfeti arasındaki fark bu çerçevede dikkate değer bir örnek teşkil etmektedir.

İslâm tarihi içinde devlet anlayışındaki en önemli değişimlerden biri, hilâfetin ortadan kalkışı ve sömürgeci döneminin ardından ortaya çıkan millet-devlet örgütlenmesine geçiştir. Bu dönüşüm, gerek teorik gerekse pratik devlet anlayışında ciddi bir hesaplaşma zorunluluğunu beraberinde getirmiştir. Öncelikle devlet, hukukî ve ahlâkî bir hayat anlayışını siyasî anlamda hayata geçiren bir araç olmaktan çok modern milletlerarası sistemin bir unsuru olarak anlaşılmaya başlanmıştır. Böylece alternatif bir dünya sistemini çağrıştıran dârüislâm anlayışı yerini, hâkim sömürgeci devletler tarafından oluşturulan milletlerarası sistemin parçası ve elemanı olma anlayışına terketmiştir. Bu milletlerarası sistemin tanımadığı unsurların, kendi içinde siyasî güç örgütlenmesinin bütün gereklerini yerine getirmeleri halinde dahi devlet olarak kabul edilmeleri imkânsız kılınmıştır. Özellikle II. Dünya Savaşı’ndan sonra yaygınlaşan müslüman toplumların bağımsızlık mücadeleleri, müslüman nüfusa dayanan millet-devletlerin ortaya çıkışı ile sonuçlanmıştır. İslâm Konferansı Teşkilâtı, bu yeni dönüşümü yaşayan millet-devletlerin bir araya gelme çabasından doğmuştur. Fakat başka bir siyasî anlayışın esaslarına göre şekillenen bu millet-devletlerin gerçek bir siyasî meşruiyet temeline dayanıp dayanmadıkları müslüman toplumlar nezdinde sürekli tartışma konusu olmuştur. Bu devletler yeni siyasî kimlikler oluşturmuşlarsa da bu kimlikler tarihî temelden yoksun oldukları ölçüde iç çatışmalara ve çelişkilere yol açmıştır. Bu tarihî-dinî temelin yerine millet-devlet olgusunu ikame etmek isteyenler, devletin İslâmî-ahlâkî idealleri gerçekleştiren bir araç olduğu anlayışını terkederken buna karşı çıkanlar İslâmî devlet kavramını geliştirmişlerdir. Bu dönemde İslâmî devlet, dârüislâm ve hilâfet anlamında alternatif bir milletlerarası sistem oluşturmaktan çok bir millet-devletin İslâmî esaslara göre düzenlenmesi şeklinde yorumlanmıştır. Pakistan tecrübesi bu açıdan İslâm tarihi içinde millet-devlet fenomeniyle hesaplaşmanın ilginç bir örneğini teşkil etmektedir. Bu millet-devletlerin hukukî anlamda tek tek dârüislâm olmaları, alternatif bir milletlerarası hukuk ve siyaset sistemi oluşturmalarını sağlayamamıştır. Bu sebeptendir ki bugün İslâm dünyasındaki devlet anlayışı ve yapılanması toplumdan topluma farklılıklar göstermektedir. Bazan aynı toplum içinde dahi farklı devlet anlayışlarının varlığı kaçınılmaz olmuştur. Yaşanılan geniş çaplı medeniyet çatışmasının sonucu olan bu farklılıklar, günümüz İslâm toplumlarındaki siyasî istikrarsızlığın ve dinamizmin temelini teşkil etmektedir.

Kuvvetler Ayrılığı

Kuvvetler ayrılığı veya güçler ayrılığı, devlet organları olan [yasama](#), [yürütme](#) ve [yargı güçleri](#)nin birbirinden ayrılmış oldukları bir devlet yönetim modelidir. Devletin her biri birbirinden ayrı ve bağımsız güçlerdeki kol ve sorumluluk alanlarına ayrıldığı ve böylece her bir güç ve kolun bir diğeri ile güç ve sorumluluk alanları bakımından bir çatışma yaşamadıkları bu model ilk olarak antik Yunan ve Roma'da geliştirildi. Kuvvetler ayrılığında güçler normal olarak yasama, yürütme ve yargı olmak üzere üç kola ayrılmaktadır.

Kuvvetler ayrılığı sistemi; yasama, yürütme ve yargı olarak tanımlanan kuvvetlerin değişik yollardan göreve gelen ve aralarında fren ve denge mekanizması bulunan farklı organlara verilmesi (Soysal, 1990:47) olarak tanımlanmıştır. Devletin yasama ve yargı dışındaki faaliyetleri yürütme işlevidir. Yasama kural koymak; genel, sürekli, objektif, kişisel olmayan işlemler yapabilmektir. Yargı; yasama ve yürütme organından 'bağımsız mahkemelerce görevlerin yerine getirilmesini ifade etmektedir. Yargıçların bağımsızlığı ise yasama ve yürütme organlarına bağlı olmadan Anayasaya ve hukuka uygun olarak vicdani kanılarına göre hüküm vermelerini amaçlar.

? Kuvvetlerin değişik yollardan göreve gelen ve aralarında fren ve denge mekanizması bulunan farklı organlara verilmesi.

Güçler ayrılığı ve güçler birliği

Demokratik yönetim sistemi düzenlenirken başkanlık sistemi ve parlamenter sistem arasında belirli bir seçim yapılır, bu seçim tamamıyla uygulanacak bir düzen seçimi olmak zorunda değildir. Başkanlık sisteminde kuvvetler sert bir şekilde ayrılmışken parlamenter sistemde daha ılımlı bir yapı gözlenir. Kesinlikle parlamenter sistem için kuvvetler birliği ilkesi yapılmaması gerekmektedir. Bununla birlikte "karışık sistemler" de vardır, yönetim sistemi iki ana sistemin ortasında daha yakındır, örneğin Fransa'daki şimdiki yönetim şekli.

Kuvvetler birliği ilkesine göre bir yönetim birimi (genellikle seçilerek gelen yasama birimi) diğerlerinden üstündür ve diğer birimler bu birime hizmet ederler. Kuvvetler ayrılığı ilkesine göre ise her birim büyük oranda (tamamiyle olmasa da) bağımsızdır. Bağımsızlıktan kasıt her birimin diğer birimlerden bağımsız olarak seçilmesi ya da en azından varlığının diğer birimlere bağlı olmamasıdır.

Buna göre, kuvvetlerin birliği sistemlerinde (örnek olarak Birleşik Krallık'taki kuvvetler ayrılığı sisteminde) yasama kurumu halk tarafından seçilir ve yasama daha sonra yürütme birimi hükûmeti "yaratır". **Kuvvetlerin ayrılığı sistemlerinde ise yürütme birimi üyeleri yasama tarafından değil, başka çeşitli yollarla (örneğin genel seçim yöntemiyle) seçilirler.** Parlamenter sistemlerde yasama biriminin süresi dolduğunda yürütme biriminin de süresi dolmuş olur. **Başkanlık sistemlerinde ise yürütme biriminin süresi yasama süresine bağlı değildir**, süreleri aynı zamanlarda dolabilir veya dolmaz. Burada önemli nokta yürütme biriminin seçiminin yasama biriminden bağımsız olmasıdır. Buna rağmen, yürütme biriminin partisi eğer mecliste çoğunluğa sahipse, başkanlık sisteminde de belirli bir derece "kuvvetlerin birlikteliği" etkisi görülebilir. Böyle durumlar anayasal hedefleri engelleyebilir ve/veya halk tarafından büyük oranda benimsenen "yasama biriminin daha demokratik, halka daha yakın olduğu" fikrini baltalayabilir. Bu durumda yasama birimi sadece bir

"danışma meclisi" konumunu alır ve yürütmeyi hatalara ve fiyaskolara karşı sorumlu tutmakta isteksiz olabilir.

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Kuvvetler_ayr%C4%B1l%C4%B1%C4%9F%C4%B1

ANAYASA

Bir devletin kuruluş ve işleyiş esaslarını, organlarını, bunların görev ve yetkilerini, fertlerin sahip oldukları hak ve hürriyetleri belirleyen ana kanun ve prensipler.

Türkçe’de aynı anlamda kânûn-ı esâsî, teşkilât-ı esâsiyye kanunu veya esas teşkilât kanunu terimleri de kullanılmıştır. Arapça’da bu anlamda Farsça kökenli düstur, Farsça’da ise kânûn-ı esâsî terimleri kullanılmaktadır.

Kaynak : <https://islamansiklopedisi.org.tr/anayasa>

Anayasa, ülke üzerindeki egemenlik haklarının kullanım yetkisinin içeriğinde belirtildiği şekliyle devlete verildiğini belirleyen toplumsal sözleşmelerdir.[1] Hans Kelsen'in normlar hiyerarşisine göre diğer bütün hukuki kurallardan ve yapılardan üstündür ve hiçbir kanun ve yapı anayasaya aykırı olamaz. Devletin temel örgüt yapısını kuran, önemli organlarını ve işleyişlerini belirleyen; ayrıca temel hak ve özgürlükleri tespit edip, sınırlarını çizen hukuk metinleridir. Toplumsal bir sözleşme niteliği taşır. Devlet faaliyetlerini ve oluşum biçimini düzenleyen yasa metnidir.

Anayasa, bir devletin yönetim biçimini belirtir. Toplumların ülke üzerindeki egemenlik haklarının, bireylerin temel haklarının hangi koşullar altında devlet tarafından kullanılabileceğini belirleyen temel kanunlardır. Devletin temel kurumlarının nasıl işleyeceğini belirler. Genel olarak genel hükümler, temel hak ve özgürlükler, bireylerin topluma karşı görev ve sorumlulukları ile yasama, yürütme, yargı gibi anayasal devlet organlarını tanımlayan bölümlere sahiptir.

Fransızca “constitution” sözcüğünün karşılığı olarak günümüz Türkçesinde “anayasa” kelimesi kullanılır. Türkçede bu sözcüğe karşılık, Osmanlı döneminde “kanun-u esasi”, Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında “teşkilat-ı esasiye kanunu” kullanılmıştır.

Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Anayasa>

Yasama Organı (Parlamento)

Yasama organı; asli görevi yürütmeyi denetlemek olan, anayasaların verdiği yetki ile kurulan ve yasalar geçirme, değiştirme ve yürürlükten kaldırma gücü olan bir tür katılımcı meclistir.

Bir yasama organınca oluşturulan yasalara hukuk ya da yazılı kurallar denir. Yasa çıkarmanın dışında, yasama organlarının genellikle vergileri yükseltme, bütçeyi ayarlama ve öteki gelire ilişkin yasa tasarıları sunma yetkisi vardır. Yazılı anayasası bulunan ülkelerde yasama organı yetki aldığı anayasada anayasal bütünlüğe sadık kalarak değişiklik yapabilir. Kendisinin yasal dayanağı olan anayasanın bütününe reddederek yeni bir anayasa yapma yetkisi yoktur. Yasama organları pek çok adla bilinir; en çok bilinen ortak adı, başka özel anlamları da olan **parlamentodur**.

Parlamenteer sistem hükûmetlerinde, yasama organı resmen en yücedir ve yürütücü olarak iş yapacak başbakan sanında meclisinden bir üye atar. Bir başkanlık sisteminde, kuvvetler ayrılığı genel kuralına göre, yasama organı hem yargı hem de yürütme ile birlikte bağımsız ve denk bir devlet erki olarak değerlendirilir.

Bir yasama organının özel bileşenleri bir ya da birden fazla tartışan ve yasa tasarılarını oylayan meclistir. Yalnızca bir kurumu olan bir yasama organı tek meclislidir. Türkiye tek meclisli ülkelerden biridir. Çift meclisli bir yasama organı genellikle bir senato ve bir meclis olarak tanımlanan, görevlerinde, güçlerinde ve üye seçimi için kullanılan yöntemlerde sık sık farklılık gösteren iki ayrı meclise egemendir. Çok daha seyrek olanıysa üç meclisli yasama organlarıdır; sonuncusu Güney Afrika'da beyaz azınlığın egemenliğinin düşüş yıllarında yaşamıştı.

Pek çok parlamenteer sistemde; senato yalnızca bir öğüt ve denetim kuruluşuyken meclis daha güçlü bir kuruluştur. Oysa, başkanlık sistemlerinde, iki kuruluşun güçleri sık sık benzer ve eşitir. Federasyonlarda, senato bütün eyaletleri temsil etmesiyle ayrılır, aynıysa Avrupa Birliği'nin uluslararası yasama organında da geçerlidir. Bu amaçla, senato ister devlet/eyalet hükûmetlerinin temsilcilerini kapsayabilir, Avrupa Birliği'nde ve Almanya'da olduğu ve Amerika Birleşik Devletleri'nde 1913'ten önce olmuş olduğu gibi; isterse - Avustralya'da ve bugünkü Birleşik Devletler'de olduğu gibi - daha küçük nüfuslu devletlere/eyaletlere eşit temsilcilikler devreden bir reçeteye göre seçilir.

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Yasama_organ%C4%B1

Yürütme Organı

Yürütme erki; devlet kamu yönetiminin günlük yönetimi için tek yetkiyi ve sorumluluğu alan devlet gücüdür. Gücün ayrı devlet erklerine bölüştürülmesi cumhuriyetçi güçler ayrılığı düşüncesinden gelir.

Yürütme yetkilisi, yasa çıkarmadan ([yasama organının](#) görevi) ya da onları yorumlamadan ([yargının](#) görevi) sorumlu değildir. Yürütmenin görevi yasama organınca yazılmış ve yargı düzenince yorumlanmış yasaları uygulamaktır.

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Y%C3%BCr%C3%BCtme_erki

Hilafet

İslâm tarihinde devlet başkanlığı kurumu.

Terim olarak İslâm devletlerinde Hz. Peygamber'den sonraki devlet başkanlığı kurumunu ifade eder. Halîfe de (çoğulu hulefâ, halâif) "bir kimsenin yerine geçen, onu temsil eden kimse" demektir ve devlet başkanı için kullanılır. Devlet başkanlığının bir adı da imâmettir.

Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/hilafet>

Yargı Organı

Yargı, egemenlik veya devlet adına hukuku yorumlayan ve ona başvuran mahkemeler düzenidir. Yargı ayrıca uyuşmazlıkların çözümü için bir işleyiş de sağlar. Kuvvetler ayrılığı öğretisi altında, yargı genellikle yasa çıkarmaz (bu, bütün üyelerin hazır bulunduğu bir yüksek tabakada, yasamanın sorumluluğundadır) ya da yasaları uygulamaz (bu da yürütmenin sorumluluğundadır), daha çok yasaları yorumlar ve onları her hukuksal olayın gerçeklerine uygular. Bu devlet erki sık sık "Yasalar önünde herkes eşittir." ilkesini sağlama

almakla görevlendirilir. Genellikle bir son-başvuru mahkemesinden (Yüce Divan ya da Anayasa Mahkemesi denir) ve daha düşük mahkemelerden oluşur.

Pek çok yargıda yargı erkinin yargısal denetim yoluyla yasaları değiştirme gücü vardır. Yargısal denetim gücü olan mahkemeler devletin yasalarını ve kurallarını bir anayasanın hükümleriyle çelişkili bulursa bozabilir. Yargıçlar bir anayasanın yorumlanması ve uygulanması için bir eleştirmen güç atarlar, böylece ortak hukuk ülkelerinde genelgeçer bir anayasal hüküm topluluğu yaratılmış olur. Son onyıllarda yargı anayasaca kurulmuş ekonomik haklara ilişkin ekonomik konularda etkinleşmiştir; çünkü ekonomi bilimi doğru yasal yorumlama ile ilgili soruların içyüzünü anlama koşulunu koyar. Çoktan beri devletin ekonomik siyasetinden bağımsız kuramsal bir yasal belge olarak anayasasını işlemeyi sürdüren ve siyasal ve ekonomik düzende geçişler yaşayan bir ülkede, yürütme ve yasama erklerinin ekonomik işlerinin yargısal denetiminin uygulaması büyümüştür.

1980'lerde, neredeyse on yıldır Hindistan Yüce Divanı, Hint Anayasası'nın birkaç metninin çok geniş bir yorumlamasını kullanarak yoksul ve ezilen adına kamu yararı davasına özendirilmekteydi.

Geçiş yaşayan ve gelişen ülkelerin pek çoğunda yargının bütçesi neredeyse bütünüyle yürütmenin denetimindedir. Bu durum, yargıya eleştirel mali bir bağımlılık yarattığından güçler ayrılığının temelini çürütür. Yargı için harcama yapan hükûmet de içinde olmak üzere doğru ulusal servet dağılımı anayasal ülke ekonomisinin konusudur. Yargıda yozlaşmanın iki yöntemini ayırt etmek önemlidir. Bu iki yöntem; özel kişi ve bütçe tasarlaması ve çeşitli ayrıcalıklar yoluyla devlettir.

"Yargı" terimi hem bir yargının çekirdeğini oluşturan yargıçlar, sulh hakimleri ve öteki yargıcılar gibi topluca çalışanları, hem de düzenin düzgünce işlemlerini sürdüren kadroları belirtmek için de kullanılır.

Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Yarg%C4%B1>

Seçim

Seçim, kendilerine memuriyet, temsil yetkisi veya bir vekalet verilecek, kanuni şartlara uygun kişilerin, bir kısım veya bütün vatandaşlar tarafından tercih ve tespit edilmesi işlemi.

Toplu bir iradenin birden fazla aday arasında tercihte bulunması. Tayin etme, atama işleminin zıddı. Milletvekili, herhangi bir meclis veya encümen üyelerinin, dernek yöneticilerinin vs. seçimi. Demokratik ülkelerde çeşitli seçim sistemleri, değişik usullerle uygulanmaktadır. Seçim, yasama, yürütme ve yargı organlarının üyelerinin seçiminde de kullanılır.

Modern dünyada genel manada kabul gören bugünkü seçim anlayışı aslında antik Yunan'daki seçimlerden hayli farklıdır. Zira oligarşik nitelikler taşıyan bu sistemde siyasi pozisyonlara atamalar genellikle kura yöntemiyle yapılırdı.

Siyaset teorilerine göre devlet ve hükûmetin otoritesi yönettikleri insanların ona rıza göstermesi ile ortaya çıkar ve bu durumu somutlaştırmanın temel yolu da seçimdir. Bütün dünyada genel kabul gören yaklaşımlar uyarınca tüm seçimler adil ve özgür bir ortamda yapılmalıdır.

Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Se%C3%A7im>

Oy Sayma Sistemleri

- **D'Hondt sistemi**

D'Hondt sistemi, Belçikalı hukukçu ve matematikçi Victor D'Hondt tarafından 1878'de tasarlanmış nispi temsil sistemidir. Türkiye'de 1961'den bu yana –1965 Millet Meclisi genel seçimi ile 1966 Millet Meclisi ara seçimi dışında– bütün milletvekili genel ve ara seçimlerinde d'Hondt sistemi uygulanmıştır; günümüzde de yürürlükte olan sistem budur.

7 milletvekili çıkaracak bir seçim bölgesinde **A Partisi** 60.000, **B Partisi** 25.000, **C Partisi** 14.000 oy almış olsun.

	A	B	C
Oy	Partisi	Partisi	Partisi
	60.000	25.000	14.000
1. milletvekili	60.000	25.000	14.000
2. milletvekili	30.000	25.000	14.000
3. milletvekili	20.000	25.000	14.000
4. milletvekili	20.000	12.500	14.000
5. milletvekili	15.000	12.500	14.000
6. milletvekili	12.000	12.500	14.000
7. milletvekili	12.000	12.500	7.000
Partinin			
çıkardığı			
milletvekili	4	2	1
sayısı			
Milletvekili			
başına düşen	15.000	12.500	14.000
oy			

- **Millî bakiye sistemi**

Millî bakiye veya ulusal artık, nispi temsil ile beraber kullanılan ve oyların mecliste temsilini sağlayan seçim sistemi.

Millî bakiye sisteminde seçim bölgelerindeki milletvekili sayıları nispi temsil sistemine göre bulunur. Partilerin seçim çevrelerinde aldığı bütün artık oylar toplanır. Açıkta kalan milletvekili sayısına bölünerek milli seçim kotası bulunur. Her partinin elindeki toplam artık oy milli seçim kotasına bölünerek, bununla orantılı bir şekilde milletvekilleri dağıtılır.

Millî bakiye sistemi temsilde adaleti sağlama amacıyla oluşturulan bir sistemdir. TİP'in mecliste temsilini önlemek için sistem değiştirilmiştir. Türkiye'de bu sistem yalnızca 1965 seçimlerinde uygulanmıştır. Bu seçimde Adalet Partisi elde ettiği %52,87 oy oranı ile 450 milletvekilliğinin 240'ını alarak hükûmeti kurmuş, Türkiye İşçi Partisi aldığı %2,97 oyla 15 milletvekili, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi aldığı %2,24 oyla 11 milletvekili ile mecliste temsil hakkı kazanmıştır.

- **Seçim barajı**

Seçim barajı, seçimlerde kanunlarca belirlenmiş oy oranlarına göre, meclise girecek siyasi partilerin belirlenmesini sağlayan bir uygulamadır.

Seçim barajı, daha önceden kanunlarla belirlenmiş oy oranlarına ulaşan partilerin mecliste temsil edilmesini sağlar, böylece siyasal görüşleri belirli çatılar altında birleştirir ve sağlıklı kararlar alınmasında, çoğunluğun fikrini temsil eden partilerin görüşleri doğrultusunda kanunların ve sistemlerin şekillendirilmesinde önemli katkı sağlayan bir uygulamadır.

Biat

İslâm devletinde idare edenle idare edilenler arasında yapılan, seçim veya bağlılık karakteri taşıyan sosyopolitik akid.

Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/biat>

Kişiler

Prof. Dr. İsmail Hakkı Aydın

Bilim Adamı, Beyin Cerrahı, Düşünür, Edib, Şair, Güftekâr, Mûsikîşinas, Teolog, Flozof, Hattat. İsmail Hakkı Aydın, 1954 yılında Trabzon'da doğdu. İlkokulu Maçka'da, Orta ve Lise tahsilini Trabzon'da tamamladı. Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdikten sonra, Beyin Cerrahisi Kürsüsünde asistanlığa başladı. Bilahare İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöroşirürji Kürsüsü'nde ihtisasına devam ettikten sonra, Zürih Üniversitesi Nöroşirürji Kliniği'nde, Prof. Dr. Mahmut Gazi Yaşargil'in yanında, Beyin Cerrahisi İhtisas Tezini ve mikronöroşirürji çalışmalarını tamamladı. Zürih Mikronöroşirürji Araştırma Merkezi'nde, İnstraktör olarak görev yaptı ve aynı zamanda, serebro-vasküler mikro-cerrahi alanlarında araştırmalarda bulundu.

1984 Yılı sonunda yurda dönerek, Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöroşirürji Anabilim Dalı Başkanlığı'na atandı. 1985'de, Türkiye'de ilk olarak, "Ameliyatları Uzaktan Eşzamanlı İzleme ve Kayıt Sistemi"ni ve Mikronöroşirürji Araştırma Laboratuvarını kurdu. 1988'de, beyin-damar tıkanıklıklarının operasyonlarında kullanılan ve dünyada ilk defa kendi adı ile literatüre geçen yeni bir ameliyat tekniği geliştirmesi sebebi ile, 1990 yılında TÜBİTAK ödülü aldı ve zamanın Cumhurbaşkanı tarafından taltif edildi. Beyin kanamaları ve anevrizmaların cerrahi tedavisinde yaptığı uluslararası araştırma ve katkılarından dolayı, 1991 yılında, A.B.D.de, Congress of Neurological Surgeons'un INTERNATIONAL FELLOW'u ve F.C.N.S. unvanı ile ödüllendirildi. Aynı yıl, REKTÖRLÜK ve DEKANLIK tarafından da ödüllendirilen Dr. Aydın, 1992'de TÜRK NÖROŞİRÜRJİ ARAŞTIRMA ÖDÜLÜ'nü kazandı. Yine aynı yıl, Avrupa Strok Bilim Konseyi'ne seçildi. Amerika Strok Konseyi'nce kendisine ULUSLARARASI BİLİM ADAMI ve F.I.C.A. PAYESİ verildi. 1992, 1993, 1994 ve 1995 yıllarında A.B.D. NÖROŞİRÜRJİDE SÜREKLİ TIP EĞİTİMİ KREDİ ÖDÜLLERİ'ni aldı. Ayrıca 1993'de, A.B.D. deki, Beyin Tümörleri Konseyi, Cerebrovascular Surgery Section ve diğer birçok bilimsel ve idarî kurul üyelikleri yanında, Congress of Neurological Surgeons'un ULUSLARARASI YÖNETİM KURULUNA seçilerek, bu kurula giren ilk Türk ve ilk Müslüman bilim adamı oldu.

Kaynak:

<https://www.biyografya.com/biyografi/10054#:~:text=Bilim%20Adam%C4%B1%2C%20Beyin%20Cerrah%C4%B1%2C%20D%C3%BC%5F%3%BCn%C3%BCr,Beyin%20Cerrahisi%20K%C3%BCrs%C3%BCs%C3%BCnde%20asistan%C4%B1%C4%9Fa%20ba%C5%9Fla d%C4%B1.>

Farabi

Fârâbî[a] (Farsça: الفارابي) ya da Batı'da bilinen adıyla Alfarabi (872, Fârâb - 950/951, Şam), 8. ve 13. yüzyıllar arasındaki İslâm'ın Altın Çağı'nda yaşamış ünlü filozof ve bilim insanı. Aynı zamanda gök bilimci, mantıkçı ve müzisyendir.

Mantık ilmine yapmış olduğu katkıları ve düzenlemeleri sayesinde Fârâbî Orta Çağ İslam aydınları arasında Muallim-i Sâni ya da Hâce-i Sâni (ikinci Üstat / Magister secundus) olarak bilinir. Hâce-i Evvel (Birinci Üstat / Magister Primus) ise Aristo'dur.[4] Farabi'nin hayatı, halefi olduğu Kindi gibi çok az bilinir. Bağdat, Halep ve Mısır'da bulunduğu, hayatının önemli bir kısmında Halep'teki Şii Hamdani hanedanı tarafından desteklendiği

bilinmektedir. Etnik kimliği tartışmalıdır. Kimi kaynaklara göre Fars kimilerine göre Türk kökenlidir. Ancak Farabi, bütün eserlerini Arapça yazmıştır. Farabi Aristo'nun temel eserlerinin birçoğunu Arapçaya yeniden çevirmiş, bu eserlerin daha iyi anlaşılabilmesini sağlayan şerhler yazmıştır. Bu yanılla hem İslam dünyasında antik felsefenin anlaşılmasını sağlamış hem de Arapçanın bir felsefe dili hâline gelmesine büyük bir katkı yapmıştır.[5]

Farabi'nin bu büyük katkısının yanında İkinci Üstat kabul edilmesinin ana nedeni İbn-i Haldun'a göre onun mantık alanında yaptığı çalışmalardır. Farabi, Aristo'nun 6 ciltlik temel mantık kitabı Organon'un tüm bölümlerini içeren çeviriler ve şerhler kaleme aldı ve Organon'u iki bölüm daha ekleyerek 8 kitaba çıkardı. Mantık ifadeleri, onu ifade etmek için kullanılan dil ve bilgi ile ilişkili olduğu için Farabi'nin mantık dışında dil felsefesi ve epistemoloji üzerinde de yoğun şekilde durduğu görülür. Farabi'nin diğer bir çalışma alanı doğa felsefesi, metafizik ve psikoloji olmuştur. Doğa anlayışı dönemin Batlamyusçu dünya merkezli görüşüne uygundur. Farabi'nin geliştirdiği sudûr teorisi ise Neoplatoncu ve İsmaili kökenlere dayanır. Bu anlayış daha sonra İbn-i Sina tarafından geliştirildi. Farabi'ye atfedilen kitapların sayısı 100 ile 160 arasındadır.[6][7]

Farabi, Kindi'nin kurucusu olduğu kabul edilen ve İslam felsefesi içinde rasyonal/Aristocu eğilimi ifade eden **Meşşâîlik** akımının ikinci kurucusudur. Pek çok takipçisi olduğu için bazı felsefe tarihçilerine göre bir Farabi okulundan sözedilebilir. Yahudi filozof Maymonides etkilendiği felsefeciler içinde en büyük övgüyü ona yapar: "Mantık hakkındaki eserlere gelince, sadece Ebu Nâse el-Farabi'nin eserlerinin çalışılması yeterlidir. Onun tüm eserleri kusursuz ve mükemmeldir. O eserler incelenmeli ve anlaşılmalıdır. Çünkü o büyük bir adamdır." Batı'da Farabi'nin eserleri İbn-i Sina ve İbn-i Rüşd'ün eserlerinden daha az tercüme edilmişse de Farabi'nin eserleri Aristo düşüncesinin yeniden anlaşılmasında merkezi bir öneme sahip olmuş, arkadan gelen felsefi zenginliğe ilk açılımı yapmıştır. İbn-i Rüşd ve Endülüslü filozoflar Farabi'yi mantık, psikoloji ve siyaset konularında önemli bir otorite olarak görürler.

Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/wiki/F%C3%A2r%C3%A2b%C3%AE>

Ebû Nasr Muhammed b. Muhammed b. Tarhan b. Uzluğ el-**Fârâbî** et-Türkî (ö. 339/950) İslâm felsefesini metot, terminoloji ve problemler açısından temellendiren ünlü Türk filozofu.

Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/farabi>

İbn Haldun

İbn Haldun[a] (Arapça: *ابن خلدون* 27 Mayıs 1332, Tunus – 19 Mart 1406, Kahire), modern tarih yazımının, sosyolojinin ve iktisatın öncülerinden kabul edilen 14. yüzyıl düşünürü, devlet adamı ve tarihçisi. Ayrıca İslam aleminde Liberalizm ilkelerini kitaplarında bulunduran ilk Müslüman düşünür. Köklü bir aileden geldiği için iyi bir eğitim aldı. Tunus ve Fas'ta devlet görevlerinde bulunduktan sonra Gırnata ve Mısır'da çalıştı. Kuzey Afrika'nın o dönem istikrarsız ve entrikalarla dolu siyasal yaşamı 2 yıl hapiste yatmasına neden oldu. Bedevi kabilelerini çok iyi tanımasından dolayı aranan bir devlet adamı ve danışman oldu. Mısır'da 6 defa Maliki kadılığı yaptı. Şam'ı işgal eden Timur ile görüşmesi bir fatih ile bir bilginin ilginç buluşması olarak tarihe geçti.

Siyasal yaşamdan çekildiği dönemlerde adını tarihe geçiren 7 ciltlik dünya tarihi Kitâbu'l-İber ve onun giriş kitabı olarak düşündüğü **Mukaddime**'yi yazdı. Eseri, Arap dünyasında etki

yaratmasa da Osmanlı tarih anlayışını derinden etkiledi. Başta Katip Çelebi, Naima ve Ahmet Cevdet Paşa olmak üzere Osmanlı tarihçileri Osmanlı Devleti'nin yükseliş ve çöküşünü pek çok defa onun teorileriyle analiz etti. Arap dünyasında yeniden keşfedilmesi ancak Arap milliyetçiliğinin gelişmeye başlaması ile oldu. 19. yüzyıldan itibaren ise Avrupalı tarihçiler tarafından keşfedildi ve eserleri büyük takdir gördü. Öyle ki Toynbee, aradan geçen yüzyıllardan sonra onun için şöyle dedi: "*Herhangi bir zamanda, herhangi bir ülkede, herhangi bir zihin tarafından yaratılmış en büyük tarih felsefesinin sahibi.*".

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0bn_Haldun

Niccolò Machiavelli

Niccolò di Bernardo dei Machiavelli (3 Mayıs 1469 – 21 Haziran 1527), devlet adamı, askerî stratejist, şair ve oyun yazarı Floransalı düşünür, İtalyan Rönesans hareketinin en önemli figürlerindendir.

En ünlü eseri Prens'te, *politik yazın tarihinde ilk kez iktidarın alınışı ve korunması gibi bir sorunu dinsel ya da ahlaki kaygıları dikkate almaksızın kendinde bir amaç olarak inceledi*. Tüm yaşamı boyunca İtalya'nın birliği ideali için mücadele verdi.

Fikirleri politik yazında olduğu gibi yaygın düşünüşte de giderek büsbütün olumsuz ve ilkesiz bir politik hırsın anlatımı olarak görüldü, "Makyavelizm" terimi bir düşünce sisteminden çok "amaç için her yolu mübah gören" politikacının tutumunu anlatan suçlayıcı bir sıfat haline geldi. Yine de Diderot, Rousseau, Fichte ve Hegel gibi büyük düşünürler Machiavelli düşüncesinin olumlu yönünü açığa çıkarmaya çalıştılar. Hegel'e göre "Machiavelli'nin gayesi, yani İtalya'nın bir devlet mertebesine çıkarılması, bu yazarın eserinde tiranlığın haklı gösterilmesinden ve muhteris bir despot için imal edilmiş altın yıldızlı bir aynadan başka bir şey görmeyen bütün görme özürölülence anlaşılmalıdır." Hegel O'nun yöntemini şöyle özetler: "Kangren olmuş uzuvlar lavanta suyuyla iyileştirilemez." İtalyan komünist filozof Antonio Gramsci ise O'nu "erken gelmiş Jakoben" olarak tanımla

Görüşleri

Machiavelli, siyasal düşünüşün laikleştirilmesi ve bilimselleştirilmesi gerektiğini savunurdu. Ancak, her ne kadar kiliseye karşı olan Machiavelli, laikliği savunmuş biri olsa da hükümdarın gerektiği zaman dini de alet olarak kullanması gerektiğini belirtmiştir. Machiavelli, İtalyan birliğini kurmaya aday yöneticinin (dindar olsun ya da olmasın) son derece dindar görünmesini isterdi.[3]

Kendini dünya olaylarını kader ile açıklayan dini görüşten tümüyle soyutlamıştır. Machiavelli, insan doğasını kötü ve bencil olarak tanımlardı. Ayrıca, başarıya ulaşmak için her yola, her araca başvurulması gerektiğini savunurdu.

Bir devlet adamının, siyasi tutumlarında bu gerçeği kabul ederek davranması gerektiğini ve hatta devlet adamı bu realiteyle birlikte, kendi de pragmatist davranmalı ve bencil olmak zorunda olduğuna inanırdı. Machiavelli'ye göre bencillerden oluşan bir toplumda bencil olmayan bir lider davasını başarıyla yürütemez. Siyasetin de kendine özgün özerk kuralları olduğunu belirten Machiavelli; siyasetin geleneksel ahlak kuralları çerçevesinde işleyen bir alan olmadığını belirtmektedir. Hatta siyasi liderlerin (hükümdarların) bir ülkeyi yönetirken ahlaki kurallar içerisinde hareket etmesinin zamanla ülkeyi bir yıkıma götüreceği fikrini

savunmakta; yıkımlardan kaçınmanın yolunun ise gerektiğinde ahlak dışı yöntemlere başvurmak olduğunu ifade etmektedir.

Yazmış olduğu Prens kitabının 18. bölümünde hükümdarlara (o zamanın siyasi liderlerine) nasihat verirken, başarılı bir siyasetçi ve lider olmak için erdemli olmanın değil, sadece erdemli olarak görünmemin yeterli ve ideal olduğunu vurgulamaktadır. Aynı kitapta; siyasetin ahlaktan bağımsız, kendi kuralları ile işleyen bir alan olduğunu irdelemektedir.

Bununla beraber Machiavelli'ye göre, insanlar en çok mala mülke yani maddi şeylere önem verir. Machiavelli, İtalyan birliğinin kurulmasında önemli derecede çaba göstermiştir. Ona göre; İtalyan birliğinin sağlanmasının önündeki en büyük engellerden biri Papalık Devleti idi.[4]

Cicero ve Seneca'nın çizdiği adil, cömert ve yüce gönüllü hükümdar idealini eleştirdi. Machiavelli, bu niteliklerin devlet işlerini yürütmeye uygun olmayacağına inanıyordu.

İnsan Doğası

Machiavelli, insanın özünde kötülük bulunduğunu düşünür. Bu kötülük yine bizzat insanın kendinden kaynaklanır. Özellikle insanlarda görülen 'elde etme' arzusu, bu kötülüğün en çok yansıdığı davranıştır.

Machiavelli'ye göre ahlakın kökenini toplum oluşturmaktadır. İnsanı evrensel bencil olarak tanımlamaktadır. Prens ahlak dışı tutar ve toplumda düzeni sağlayacağına inanır. Ahlakın temel ilkesinin sevgi olduğu görüşündedir. Din, birleştirici olmalıdır. Bunun için de din, devlete bağlı durumda olmalıdır. Machiavelli, bu şekilde laikliği gerçekleştirmiş olur.

Ona göre insan, her şeye sahip olmak ister ve bu arzusunun sınırı yoktur. Ancak insanın hem ömrü, hem de maddi imkânları sınırlıdır. Dolayısıyla bir insanın her şeyi elde etmesi asla mümkün değildir. O hâlde bireyin, elde edemeyeceği şeylerin peşinden koşması da yanlış bir eylemdir.

Monarşi

En ünlü eseri Prens'te; bir kişinin hiçbir etik, ahlak veya hukuk kuralı olmadan tek başına nasıl iktidar haline gelebileceğinden bahseder. Kuvvetli bir iktidarın nasıl kurulabileceğini ele alır. Machiavelli, bunu yaparken felsefeden uzaklaşıp siyasete yaklaşmaktadır. Orta çağ ile bağlantıyı kesmiş ve yepyeni bir sistem getirmiştir. Onun yaşamış olduğu devirde İtalya beş devlet arasında bölüşülmüş halde idi. Machiavelli'nin odak noktası İtalya'nın siyasal birliğinin sağlanmasıydı. Siyasal düşüncelerini bu amaca yönelik olarak oluşturmuştur.[5] Bu önerileri ve geliştirdiği yöntemler de "Makyavelizm"in doğmasına neden olmuştur.

Makyavelizm; her şeyi hiçbir sınır yokmuş gibi yapma düşüncesidir. Makyavelizm'in temeli "amaç, aracı haklı kılar" fikri etrafında şekillenir. Machiavelli, başarıya ulaşmada hiçbir koşul tanımaz.[6]

Machiavelli'nin görüşüne göre İtalyan birliğinin sağlanabilmesi hem Papalık, feodal prensler gibi siyasal kalıntılar, hem de kent devletleri ile uğraşılmasına bağlıydı. İtalya'yı birliğe ulaştıracak tek yol mutlak monarşiydi. Yetkisiz ve sınırsız bir prensti. Prens yetkileri sınırsız olmalıydı ve prensi bağlayan hiçbir kurum, sınıf veya yasa olmamalıydı. Hükümdar, kendini erdemli bir kimse olarak tanıtmalıydı fakat gerektiğinde hiç de öyle davranmamalıydı.

Hükümdar, dindar biri gibi gözükebilirdi ama dini buyruklarını belirli şartlar altında çiğneyebilecek bir kimse olmalıydı.[6]

Sıfır toplamı iktidar teorisi

Machiavelli, iktidar gücünü miktarı asla değişmeyen bir pastaya benzetir. Buna göre herhangi bir kişi, sahip olduğu iktidar gücünü ne kadar arttırırsa, muhaliflerin ve diğer kişilerin gücü de aynı ölçüde azalacaktır. Yani iktidar miktarı asla değişmeyecek; ancak bu miktarın payı her zaman değişecektir. Machiavelli, bu düşüncesini virtù kavramını kullanarak Discorsi adlı eserinde şöyle açıklar:

“ Dünya her zaman aynıydı, yalnızca şu fark vardı: İlk önce Asur'da bulunan büyük virtülar, Med ülkesine yerleşti. Sonra da Pers ülkesine, oradan da Roma İmparatorluğu'na geçti. Roma'nın düşüşünden sonra dünya üzerinde var olan virtù miktarı, tek bir imparatorluk tarafından ele geçirilememişse de, birçok ulus tarafından paylaşılmış durumdadır. Eskiden Franklar, Türkler ve Mısır sultanları, bugün ise Alman imparatorları bu payı alanlar arasındadır. Bundan çok önce de büyük şeyler başarmış olan Roma İmparatorluğu'nun doğudaki topraklarını fethetmiş olan şu ünlü Araplar vardı. ”

İktidar mücadelesi veren tüm siyasal aktörler, Machiavelli'ye göre kuşku içinde hareket eder. Her insanın özünde kötülük bulunduğu için, siyasetçiler hiç kimseye güvenmemelidir. Böylece tüm siyasetçiler hem etraflarına güvenmezler, hem de etraflarındaki kişiler için güvenilmez bireylere dönüşürler. Ancak yetenekli siyasetçiler, bu kuşku ve güvenilmezlik hâlini saklamaya çalışır. Ancak eninde sonunda güvenilmezliğini ortaya çıkarır.

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Niccol%C3%B2_Machiavelli

Jean Bodin

Jean Bodin (1530-1596) (okunuşu: Jan Boden) Fransız hukukçu, tarihçi, siyaset felsefesi filozofu, Paris Parlamentosu üyesi. Westfalyan egemenliği kuramıyla tanınır.

Bodin, Reformasyon sırasında yaşamıştır ve dolayısıyla dini ve sivil ihtilafların arka planda yaşandığı bir dönemde eserlerini kaleme almış, düşüncelerini geliştirmiştir. Bu dönemde Fransa'da devletin desteklediği Katolik Kilisesi ile Huguenotlar arasında büyük bir ihtilaf mevcuttu.

Devletin Altı Kitabı

Özgün ismiyle Les Six livres de la République, Bodin'in başyapıtıdır. 1576'da kaleme alınan eserde yazar, önce tiranlara yol gösterdiği için Machiavelli'yi, sonra da tiranları öldürmeyi savunup ardından anarşiye kapı araladıklarından ötürü Monarkomakları eleştirir.

Bodin, organik bir devlet anlayışına sahiptir ve devletin temelinde ailelerin olduğunu, devletin büyük bir aile olduğunu söyler. Mülkün aileye, egemenliğin ise yöneticiye ait olduğu görüşündedir. Bodin'e göre egemenlik; sınırsız, bölünemez ve sürekli niteliktedir. Aynı zamanda da egemenlik; adalet, kralın ve Tanrı yasalarının üzerine çıkamaz. "Herkes eğitilmelidir. Eğitim, itaatkâr olmayı öğrenmek için önemlidir." anlayışına sahiptir. Liberalizmin temellerini atmış ve mutlak egemenliği savunmuştur. Bodin, tanrıyı yönetimden uzak tutmaz. Dinin, devletlerin temel prensiplerini oluşturduğu görüşüne sahiptir. Adalet anlayışını üç ilkede birleştirir; eşitlik, orantı ve birlik.

Bodin'e göre halkın prence sadık olduğu, prensin de Tanrı'ya sadık olduğu bir düzen kurulmalıdır. Böylece siyasete, ahlâkî çizgiler çekilmelidir.

Eserde insanların karakterlerinin gelişiminde iklimin önemi ve etkisi gibi çeşitli sosyolojik ve antropolojik fikirlerin yanı sıra, egemenlik üzerine de önemli fikirler barındırmaktaydı. Bodin, vicdan özgürlüğünü savunur. Niccolò Machiavelli ile ortak yönleri; dinsel hoşgörüyü ülkenin düzeni için bir araç olarak görüyor oluşudur. Bodin'e göre kral, Tanrı'nın vekili konumundadır ve gücünü ondan alır. Farklı dinlerde insanların birbirlerine hoşgörülle yaklaşımında din birliğinin sağlanabileceği görüşündedir.

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Jean_Bodin

Thomas Hobbes

Thomas Hobbes, (5 Nisan 1588 - 4 Aralık 1679) **felsefede materyalizmi, etikte haz ahlakını, siyasette monarşiyi benimseyen** bir İngiliz filozoftur. En tanınmış eseri olan 1651 tarihli Leviathan, Batı siyaset felsefesinin izleyeceği yolu çizmiş ve baş ucu eseri olmuştur. Leviathan, Tevrat'ta geçen bir canavarın adıdır ve Hobbes'ta her şeye egemen olan devletin simgesidir. Bir siyaset felsefecisi olarak tanınsa da, tarih, geometri, etik ve genel felsefe gibi pek çok alanla ilgilenmiştir.

Hobbes'a göre devletin asıl amacı bireysel güvenliktir. Erkin, toplum sözleşmesi ile tek bir elde toplanmasını amaçlar. Çatışma ortamının, doğal olarak kazanılmış haklardan feragat ederek daha büyük bir erke devri ile sonlanabileceğini savunur. Böylece herkesin temel hakkının korunacağı görüşündedir. Hobbes'un görüşüne göre devletin ortaya çıkmasını sağlayan sözleşme ile insanlar, tüm tehlikelere karşı can ve mal güvenliklerini sağlama almış olurlar. Hobbes'a göre sözleşme ile yaratılan yapay güç yani Leviathan, onları koruyup temsil edecektir. Leviathan, sözleşmeden almış olduğu yetkiyle güç kullanma tekeline sahip durumdadır. Mutlak, sürekli ve bölünemez niteliktedir. Bu durum modern devletin, ulus devlet olgusunun kuramsal dayanak noktasını oluşturmaktadır.[4] Hobbes, düzen olmadığı sürece kimsenin kendini güvende hissedemeyeceğini söyler. Hobbes'un sözleşme teorisi insanları otoriter bir devlete götürmüştür

Kaynak : https://tr.wikipedia.org/wiki/Thomas_Hobbes

Hobbes - Toplumsal Sözleşme

Ayrıntılı bir biçimde toplumsal sözleşme kuramını açıklayan ilk modern filozof, Leviathan adlı eseriyle Thomas Hobbes'tir. Hobbes'e göre, doğal hallerinde bireylerin yaşamı bireysel çıkar üzerine kurulu, haklar ve sosyal düzenden yoksundu. Hayat liderlikten ve bağımsızlık konseptinden yoksundu. Doğal hallerinde bireyler apolitiktir ve asosyaldir. Bu doğal hali toplumsal sözleşmeler takip etti.[1]

Toplumsal sözleşme, bireylerin bir araya gelmesi ve bazı haklarından vazgeçmeleri ile ortaya çıktı. Örneğin bir birey ikinci bir bireyi öldürmek hakkından, ikinci bireyin de kendisini öldürme hakkından vazgeçmesi şartı ile vazgeçecekti. Bu toplumların oluşmasını, sonrasında genişleyerek devletlerin oluşmasını sağladı. Böylece ortaya sosyal etkileşimleri düzenleyen yeni hakların korunması sağlandı. Toplum artık anarşik bir durumda değildi.

Fakat toplumsal sözleşmeden ortaya çıkan devlet hala anarşikti. Doğal hallerinde insanların tam bağımsızlığı ve kendi bireysel çıkarlarının peşinde koşmaları gibi devletler de kendi aralarında anarşik bir rekabet içerisindeydiler. Devletlerin üzerinde çatışmaları engelleyen, toplumsal sözleşme sağlayan bağımsız bir yapı yoktu. Hobbes'ın bu fikirleri uluslararası ilişkilerde realist teorilerin temelini oluşturmuştur.

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Toplumsal_s%C3%B6zle%C5%9Fme

John Locke

John Locke (29 Ağustos 1632 – 28 Ekim 1704), İngiliz *klasik liberalizm* düşüncesinin öncüsü İngiliz filozof. Meşruti demokrasinin temel fikirlerini tutarlı bir şekilde toparlayabilen ilk yazardır.

17. yüzyılın en önemli düşünürlerinden biridir. Düşünce özgürlüğünü, insan eylemlerini akla göre düzenlemek anlayışını en geniş ölçüde yayan ilk düşünür olduğu için Avrupa'daki aydınlanma ve Akıl Çağı'nın gerçek kurucusu olarak kabul edilir. John Locke'a göre insan zihni doğuştan boş bir levhadır (tabula rasa). Daha sonra bu zihin deneyimle (tecrübe) birlikte dolar.

Locke, bütün eserlerinde gelenek ve otoritenin her çeşidinden kurtulmak gerektiğini, insan hayatına ancak aklın kılavuzluk edebileceğini ileri sürer. Bu düşünceleriyle Liberalizm'in, tabii bir din anlayışının, Rasyonel Pedagoji'nin öncüsü olmuştur. Mutlakiyet yönetimlerini ilk sarsan kişi olarak tarihe geçmiştir, mutlakiyet yönetimine açtığı sarsıntılar sonucunda zamanla derin yarıklar oluşmuştur ve üç büyük devrimin temelleri oluşmuştur. İngiliz, Amerikan ve Fransız devrimlerinin temelini oluşturan filozof olarak akıllara yer etmiştir. Doğal hukuk doktrininin savunularından biridir (Diğerleri: Jean Jacques Rousseau ve Thomas Hobbes).

Locke için dünya ile ilişkisi kesmek ve deneyim sayesinde kişi bir şeyler öğrenebilir. İnsan sezgisel herhangi bir bilgiye sahip değildir. Dünyevi, deneye dayanan ve sistemli bir düşünce biçimini benimsemiştir. Dini dogmaların bu düşünce sisteminde yeri yoktur. İnsanın bu noktada görevi onun içinde yaşadığı dünya ile sınırlıdır. Sadece insanda bulunan kendini sevme duygusu ve aklın işleyişi ahlakın doğuşunu beraberinde getirmiştir. kabul etme bu felsefi temellerle vardır. Bir yönetici, otoritesini yönettiği insanların rızasına borçludur. Hükümetler niçin vardır? Bu sorunun cevabı Locke'a göre doğa durumu ile açıklanabilir. Doğa durumu, yeryüzünde hiçbir siyasi topluluğun olmadığı bir duruma karşılık gelmektedir. Üstünlüklerin ve karışıklıkların artması yaşamı olumsuz etkiler ve insanlar bir araya gelerek siyasi toplulukları oluştururlar. Hükümdarlara ve güçlü siyasi yöneticilere bu durumda itibar edilir. İtimat bu noktada önemlidir. Yöneticinin otoritesi mutlak değildir ve karşılıklı itimat ile toplumsal sözleşme oluşturulmuştur. İktidar, kaynağını buna ve bu sürece borçludur. İnsanın hürriyeti ulusun kabullenışı ile kurulmuştur. Yasalarla, bu güven kayıt altına alınır. Bu benimseme aynı zamanda bu güvene ihanet eden yöneticiyi görevden uzaklaştırma hakkını da içerir

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/John_Locke

Jean-Jacques Rousseau

Jean-Jacques Rousseau (28 Haziran 1712 Cenevre, Cenevre kantonu - 2 Temmuz 1778 Ermenonville, Fransa), Cenevreli filozof ve yazar. Siyasi fikirleri, Fransız Devrimi'ni etkilemiştir. Düşünceleri özellikle, devrimden sonra kurulan yeni devletin kalkınmasında, toplumun sosyal yapısında ve eğitim sisteminde etkili olmuştur.

Düşünceleri

Rousseau'nun yapıtlarındaki karmaşıklık onun; doğal hukuk kuramcısı, doğal hakları yadsıyan biri, aydınlanmacı, aydınlanma ilkelerini yerle bir eden biri, demokrasinin inançlı savunucusu, demokrasiyi ayaklar altına alan biri, burjuva liberal devriminin hazırlayıcısı, öte yandan böyle bir devrimin olumsuzluklarını çok önceden gösteren, hatta reformculuğu bile benimseyen biriymiş gibi birbiriyle çelişen ve çatışan çok karşıt düşüncelerle yorumlanmasına neden olmuştur. Bu nedenle Rousseau, anlaşılması güç bir düşünür olmuştur. Kendisini hep halktan birisi olarak görmüş, halktan kişiler arasında daha rahat etmiştir. Romantizmden etkilenmiş ve etkileri görülmüştür.

Rousseau, doğru bir siyasal toplumun temellerini ortaya koyabilmek için olguların bir yana bırakılması gerektiğini belirtir. Çünkü ona göre salt olgulardan hareket edildiğinde, çıkarlar, yararlar ön plana yerleştirilmekte ve böylece adalet, hukuk ayaklar altına alınmaktadır. Rousseau, güçlüünün haklı kabul edildiği, siyasal toplumun kökenine olguları yerleştiren, olgusal verileri ve kuramları eleştirmektedir. **Yurttaş, ortak benliği, halkı, devleti yaratan bir "toplum sözleşmesi"ni ve bu sözleşmeye toplumdaki her bireyin dahil olması gerektiğini savunur.** Halk olmanın temelinde egemenliğin var olması gerektiğini düşünür. Yasaların olmadığı bir yerde devletten söz edilemeyeceğini savunmuştur. Yasaların, halkın tümü için geçerli olması gerektiğini düşünmektedir.

Rousseau'nun [toplumsal sözleşme](#) teorisine göre insanların tek kaygısı fizyolojik ihtiyaçlarının giderilmesinden ibarettir. Doğa durumunda, bu ihtiyaçlar insanların ellerinin hemen altında olduğundan mutsuz olmalarını gerektirecek bir şey yoktur. Bu nedenle Rousseau, doğa durumundaki insanların mutlu olduğunu söyler. Doğa durumundaki insanlar birbirlerine karşı iyi veya kötü değillerdir. Her türlü baskıdan da uzaktırlar. Suç veya erdem nedir bilmezler. Rousseau'ya göre doğa durumundaki insanlar arasında savaş veya mücadele yoktur. Bu dönemdeki insanların hepsi eşittir. Ayrım yoktur. Rousseau; herkesin eşit olduğu, ihtiyaçlarını giderdikleri, savaş veya mücadeleye gerek duymadıkları bu mutlu toplumun uygar toplumların ortaya çıkmasıyla birlikte varlığını yitirdiğini söyler. Uygar toplumlarda zamanla sınıflandırmalar olmuş, iyi-kötü ayrımları yapılmaya başlanmış, savaş ve mücadele baş göstermiştir. Rousseau, tüm kötülüklerin sebebini eşitliğin yok olması olarak tanımlar ve bu durumu, "Yaratıcı'nın elinden çıktığında her şey iyidir. Her şey insanların elinde bozulur," sözleriyle açıklar. İnsanlar bir süre sonra savaşa son verebilmek adına sözleşme yapmayı kabule geçmişlerdir. Bu sözleşmenin temeli ise, toplumdaki herkesin haklarını ve varlıklarını genel bir idareye vermesiyle oluşacağı yönündedir. Böylece toplumu yönetecek bir güç olan "devlet" ortaya çıkmıştır.

" Üyelerinden her birinin canını, malını bütün ortak güçle savunup koruyan öyle bir toplum biçimi bulmalı ki, orada her insan hem herkesle birleştiği halde yine kendi buyruğunda kalsın, hem de eskisi kadar özgür olsun. İşte, toplum sözleşmesinin çözüm yolunu bulduğu ana sorun budur. "

— Jean-Jacques Rousseau, *Toplum Sözleşmesi*

Halk sayısı arttıkça, yönetici sayısının azalması gerektiğini savunan Rousseau, "demokrasi, aristokrasi, monarşi" şeklindeki sınıflandırmayı benimsemiştir. Rousseau'ya göre demokrasi biçimindeki hükûmette yönetici, halkın tamamı ya da büyük bir kısmıdır. Aristokrasi biçimiye küçük bir azınlığın yönetimidir. Monarşik hükûmette ise yönetme yetkisi tek bir kişidedir.

Rousseau'ya göre yurttaşlar olmadan erdem, erdem olmadan özgürlük, özgürlük olmadan devlet olamaz. Rousseau; devletin iktidara değil, halka ait olduğunu savunmuş ve ulus-devlet anlayışını benimsemiştir.

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Jean-Jacques_Rousseau

Kavramlar :

Egemenlik

Egemenlik ya da **hâkimiyet**, bir toprak parçası ya da mekân üzerindeki kural koyma gücü ve hukuk yaratma kudretidir. Bu güç siyasi erkin dayattığı yasallaşmış bir üst iradeyi ifade etmektedir.

Egemenlik aynı zamanda bir devletin ülkesi ve uyrukları üzerindeki yetkilerinin tümünü ifade eder. Bir başka deyimle egemenlik, devleti başka tüzel kişiliklerden ve örgütlenme biçimlerinden (örneğin şirketlerden, derneklerden, kulüplerden, çetelerden, din ve mezhep birliklerinden, feodal bağlılık ve yönetim birimlerinden) ayıran özelliktir. Egemen olmayan devlet olmaz; kaynağını devletten almayan egemenlik de olmaz

Laiklik

Laiklik veya laisizm (laïcité Fransızcadan), *devlet yönetiminde dinin veya dinsizliğin referans alınmamasını ve devletin din veya dinsizlik karşısında tarafsız ve tepkisiz olmasını savunan ilkedir.*

Fransızcadan Türkçeye geçmiş olan "laik" sözcüğü, "din adamı olmayan kimse; din adamı dışında kalan halk" anlamına gelen Latince "laicus" sözcüğünden gelmektedir. Roma döneminde din adamlarına "Clerici", din adamı olmayanlara da "Laici" adı veriliyordu. Aynı terimin İngilizce karşılığı ise secularity olup, din ve devlet işlerinin ayrı tutulması anlamına gelir. Latince bir kelime olan çağ anlamına gelen "saeculum" kelimesinden geçmiştir.

Sekülerizm Türkçeye lâiklik, çağdaşlaşma veya dünyevileşme olarak üç farklı terimle çevrilebilmektedir. Fransa'da lâiklik için Laïcité (Laïcisme) terimleri kullanılmaktadır. Kavramlar, her iki biçimde de cismi ve bilimsel olan ile soyut ve dinsel olanın birbirine karıştırılmamasını ifade etmektedir.

Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Laiklik>

LAİKLİK _ TDV_İA

Dinle devlet işlerinin ayrılığını esas alan siyasî-hukukî ilke.

Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/laiklik#2-islam-dunyasinda-laiklik>

Doğa durumu

Doğa durumu (State of Nature), "Toplumsal Sözleşme" kuramına göre insanların hükümete ilişkin konumlarını anlamada kullanılır. Barış ve özgürlükle yaşanan bir durum ([Rousseau](#)) yahut herkesin herkesle savaşı ([Hobbes](#)).

Aristoteles'e göre, halk doğaya uygundur ve bireye önseldir. Marx, Smith ve Ricardo'yu eleştirirken, 18. yüzyıl Robinsonculuğunun tuhaf düşüncelerinden söz ederken, doğa durumunu sivil toplumun habercisi olarak görür. Hobbes'e göre hak ve yasa karşıt kavramlardır, hak serbestliği, yasa bunun kısıtlamasını öngörür.

Temel farklılıklar Hobbes ve [Locke](#) üzerinden tartışılabilir. Hobbes ve Locke farkı birçok makaleye konu olmuştur.

Egemen Devlet

Egemen devlet, tanımlanmış sınırları, belli bir bölgede egemenliği, kalıcı bir nüfusu, bir hükûmeti, diğer devlet ve güçlerden bağımsızlığı ve diğer egemen devletlerle ilişki kurma kapasitesi olan devletlere verilen addır. Genellikle bir başka devlete bağımlı veya herhangi diğer güç veya devletin kontrolüne tabi değildir. Tanınmayan devletler de egemen devlet olabilir; ama bu tür devletler diğer egemen devletlerle ilişki kurmakta genellikle zorlanırlar.

Uluslararası Kurumlar (240508)

Birleşmiş Milletler

Güvenlik Konseyi

Genel Kurulu

NATO Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı

AB Avrupa Birliği

AGİT Avrupa güvenlik İşbirliği Teşkilatı

BRICS Brezilya Rusya Hindistan Çin Güney Afrika

ŞİÖ Şangay İşbirliği Örgütü: Rusya Çin Kazakistan Kırgızistan Tacikistan ..

TDT Türk Devletler Teşkilatı

İİT İslam İşbirliği Teşkilatı

Afrika Birliği

Arap Birliği

Körfez İşbirliği vb.